

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 93 · 10. juni
Sesjonen 2019–2020

Møte onsdag den 10. juni 2020 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 93):

1. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Midlertidige endringer i kontantstøtteloven og barnetrygdloven (unntak for å avhjelpe negative konsekvenser av utbrudd av covid-19) (Innst. 358 L (2019–2020), jf. Prop. 119 L (2019–2020))
2. Redegjørelse av olje- og energiministeren om Equinor ASAs virksomhet i USA og statens eieroppfølging (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
3. Innstilling fra næringskomiteen om Høytflyvende satellitter – jordnære formål – En strategi for norsk romvirksomhet (Innst. 350 S (2019–2020), jf. Meld. St. 10 (2019–2020))
4. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Per-Willy Amundsen, Roy Steffensen og Bjørnar Laabak om nye virkemidler for bekjempelse av kriminalitet (Innst. 342 S (2019–2020), jf. Dokument 8:88 S (2019–2020))
5. Referat

Presidenten: Representanten Mona Fagerås vil fremsette et representantforslag.

Mona Fagerås (SV) [10:00:28]: Jeg vil på vegne av stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Lars Haltbrekken, Arne Nævra, Freddy André Øvstegård og meg selv framsette et representantforslag om profittfri barnehage.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:00:52]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Midlertidige endringer i kontantstøtteloven og barnetrygdloven (unntak for å avhjelpe negative konsekvenser av utbrudd av covid-19) (Innst. 358 L (2019–2020), jf. Prop. 119 L (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det ikke bli gitt anledning til replikker, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tage Pettersen (H) [10:01:40] (ordfører for saken): La meg starte med å takke komiteen for en rask og effektiv prosess med denne saken, og innstillingen støttes av en samlet komité – for å ta konklusjonen først.

Begrunnelsen for at regjeringen fremmer denne midlertidige endringen i kontantstøtteloven og i barnetrygdloven er å avhjelpe negative konsekvenser som følge av utbruddet av covid-19. Saken er behandlet raskt i regjeringen og her på Stortinget.

Komiteen merker seg den korte høringsfristen og registrerer at det ikke kom inn noen hørings svar, men den korte fristen kan forsvares med at forslagene utelukkende er til gunst for familier som vil nyte godt av unntakene.

Videre begrunnes endringen i loven med at det ikke er rimelig at familier som på grunn av covid-19-pandemien må bli værende i utlandet i over tre måneder, skal miste ytelsene. Forslaget er rammet inn slik at endringene ikke vil omfatte familier som uansett hadde planlagt et lengre utenlandsopphold.

Komiteen støtter også forslaget om at lovendringene gis virkning tilbake i tid for å nå de tilfellene unntakene er ment å dekke. Komiteen støtter også at loven ikke oppheves før 1. januar 2021 for å sikre at foreldre som unntaket kan være relevant for, fanger dette opp.

Som følge av covid-19-pandemien er det mange som mister eller får redusert sin inntekt. Det er satt i gang omfattende og kostbare tiltak for å avdemp disse konsekvensene. Tiltak bør først og fremst rettes mot dem som mister arbeid og/eller inntekt, eller som på annen måte har særlig store kostnader som følge av krisen. Slik sett er ikke dette tiltaket opplagt nødvendig. For de fleste familier som mister barnetrygd og eventuelt også kontantstøtte for noen måneder, vil tapet være håndterbart, men for familier med lavest inntekt betyr imidlertid barnetrygden langt mer enn for dem med høyere inntekt. For familier med flere barn blir tapet åpenbart større enn for dem med ett barn.

Det er etter komiteens oppfatning ikke rimelig at familier som ville beholdt barnetrygd og kontantstøtte hvis de hadde hatt mulighet til å reise tilbake til Norge som planlagt innenfor tre måneder, skal miste ytelsen hvis de på grunn av covid-19-pandemien må bli værende i utlandet. Derfor vedtar vi i dag et midlertidig unntak fra de ordinære reglene for denne gruppen.

Statsråd Ida Lindtveit Røse [10:04:13]: Jeg vil begynne med å takke komiteen for rask behandling av denne viktige saken.

De siste månedene har Norge og resten av verden vært i en situasjon som ikke ligner på noen krise vi tidligere har gjennomgått. Covid-19-pandemien har hatt mange vidtrekkende konsekvenser og berørt de fleste menneskers liv på en eller annen måte. Blant annet har smittefaren ført til omfattende reiserestriksjoner verden over, og flyselskaper har avlyst mange av sine flyvninger.

Utenriksdepartementet har bistått mange nordmenn slik at de har kommet seg tilbake til Norge. Likevel kan det være noen nordmenn i utlandet som er i den vanskelige situasjonen at de ikke klarer å komme seg hjem som planlagt.

For å få barnetrygd og kontantstøtte må barnet være bosatt i Norge. Barnet regnes ikke lenger som bosatt i Norge ved utenlandsopphold som varer i mer enn tre måneder. De ordinære reglene innebærer derfor at familier som har et lengre opphold i utlandet, mister barnetrygd og eventuelt kontantstøtte.

Det er etter regjeringens oppfatning ikke rimelig at familier som på grunn av covid-19-pandemien ikke kan reise tilbake til Norge som planlagt, skal miste stønaden sin. Dette er familier som ville beholdt stønaden dersom de hadde kunnet returnere som planlagt. Vi har derfor fremmet forslag om en midlertidig unntaksregel. Denne vil bety at familier som kan dokumentere at de hadde planlagt utenlandsopphold på under tre måneder, kan beholde barnetrygd og eventuelt kontantstøtte.

Jeg er glad for at Stortinget støtter regjeringens forslag, slik at vi kan sikre familier at de ikke mister sin barnetrygd og kontantstøtte på grunn av covid-19-pandemien.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:06:11]

Redegjørelse av olje- og energiministeren om Equinor ASAs virksomhet i USA og statens eieroppfølging (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen.)

Statsråd Tina Bru [10:06:29]: Jeg viser til mitt brev til Stortinget av 28. mai og brev fra Stortinget av 4. juni 2020.

Jeg takker for muligheten til å redegjøre for forhold knyttet til Equinors virksomhet i USA og statens eieroppfølging i denne sammenhengen. Min rolle i denne saken, som olje- og energiminister, er å forvalte statens eierskap i Equinor, hvor staten eier 67 pst. av aksjene. Som største eier i Equinor er staten opptatt av hvordan selskapet forvalter de store verdiene på beste måte i all virksomhet selskapet driver med, enten det dreier seg

om olje og gass, fornybar energi eller annen virksomhet – uavhengig av om det er i Norge eller internasjonalt.

Siden børsnoteringen i 2001 har Equinor gitt god avkastning til aksjonærene og dermed til staten. Totalavkastningen har i denne perioden vært bedre enn hos sammenliknbare konkurrenter og Oslo børs. Eierskapet i Equinor har gjennom utbytter bidratt til store overføringer til Statens pensjonsfond hvert eneste år.

Den siste tiden har Equinors virksomhet i USA fått mye negativ oppmerksomhet – og det med rette. Saken har ulike sider ved seg. Den omfatter store investeringer foretatt for rundt 10–15 år siden som i ettertid har vist seg å gi store tap. Videre er det i Equinors interne revisjonsdokumenter, som Dagens Næringsliv har fått tilgang til, pekt på utfordringer knyttet til kostnadsnivå, intern kontroll og forretningskultur i selskapets virksomhet i USA. Dette er to forhold som bør ses på hver for seg.

Utfordringene knyttet til intern kontroll og forretningskultur i USA er alvorlige, men er ikke årsaken til størrelsen på de regnskapsmessige tapene. I tillegg har det vært stilt spørsmål ved selskapets finansielle rapportering knyttet til virksomheten i USA.

Debatten i kjølvannet av mediens omtale av saken berører sentrale prinsipper for statens eierskapsutøvelse. Det er derfor viktig for meg å redegjøre for den aktuelle saken og hvordan staten, ved Olje- og energidepartementet, har utøvd sitt eierskap i denne sammenhengen.

Det statlige eierskapet i norsk næringsliv er omfattende. Staten forvalter store verdier på vegne av fellesskapet. Staten legger stor vekt på å forvalte sitt eierskap på en profesjonell og forutsigbar måte. Rammene og prinsippene for den statlige eierskapspolitikken har ligget fast gjennom vekslende regjeringer siden eierskapsprinsippene ble etablert i 2002. Disse ble forankret senest ved Stortingets behandling av eierskapsmeldingen i april i år.

Den brede politiske enigheten på dette feltet har bidratt til høy troverdighet og forutsigbarhet for både selskaper og marked. Rollefordelingen mellom aksjeeiere, styre og ledelse følger av selskapslovgivningen og allment aksepterte prinsipper for eierstyring og selskapsledelse. Av det følger det at staten som eier ikke skal ha innsikt i de løpende forretningsmessige beslutninger. Forvaltningen av selskapet er styrets og ledelsens ansvar og skal utøves i selskapets og eiernes interesser. Styret og ledelsen er også ansvarlige for at driften er innenfor gjeldende lover og regler, å fastsette risikoprofil og å føre tilsyn med virksomheten for øvrig. Dette inkluderer å påse at selskapet har god internkontroll og tilstrekkelige systemer for risikostyring og etterlevelse av lovbestemmelser.

I likhet med andre aksjeeiere skal staten utøve sin eiermyndighet på generalforsamlingen. Statens eierskap skal utøves i tråd med selskapsrettens prinsipplikebehandling av aksjeeiere. Det betyr at staten som eier ikke har andre rettigheter enn de øvrige aksjeeierne, herunder ikke har krav på mer informasjon enn andre aksjeeiere.

Når det er sagt, kan og bør staten som eier ha en dialog med selskapet mellom generalforsamlingene. Olje- og energidepartementet har en aktiv eierdialog med Equinor, i tråd med rammene i eierskapsmeldingen. Dialogen inkluderer oppfølging av statens mål som eier og forventninger til selskapet.

I eierdialogen er jeg opptatt av at vi har en god prioritering av tema og hvordan staten som eier konkretiserer sine forventninger overfor selskapet, og at vi utfordrer styret. Dette er innspill til selskapet og ikke instruks eller pålegg. Som stor eier har staten både anledning til og interesse av å bidra til at selskapet utvikler seg i positiv retning med sikte på høyest mulig avkastning over tid.

Equinor har over de siste 25 årene bygget opp en internasjonal portefølje bestående av petroleumsvirksomhet samt prosjekter innen fornybar energi. Equinor har i dag virksomhet i mer enn 30 land i tillegg til i Norge, i ulike land som Algerie, Angola, Aserbajdsjan, Brasil, Canada, Irland, Storbritannia og USA. Rundt 40 pst. av selskapets samlede petroleumsproduksjon i 2019 foregikk utenfor Norge. Av dette utgjorde volumene i USA om lag halvparten.

Det har vært et politisk ønske at Equinor skulle kunne vokse internasjonalt. I stortingsproposisjonen om børsnoteringen av Equinor, den gang Statoil, i år 2000 fremhevet Stoltenberg-regjeringen at det måtte legges til rette for at selskapet skulle kunne fortsette å søke oppgaver i andre land – dette for å videreutvikle kompetansen og verdien i de norske oljeselskapene og den norske leverandørindustrien.

I proposisjonen om sammenslåingen av Statoil og Norsk Hydros olje- og gassvirksomhet i 2007 ble internasjonal vekst også trukket frem. I stortingsproposisjonen stod det at:

«Utfordringer og nye oppgaver i Norge vil utvikle selskapet videre, men selskapet vil også trenge nye muligheter internasjonalt for å kunne utvikle seg videre.»

Videre stod det:

«Det viktigste for oljeselskaper i dag er å øke sine reserver og ressursbase. Dette kan gjøres på flere måter, for eksempel gjennom organisk vekst gjennom leting etter ressurser, gjennom oppkjøp av andre olje- og gasselskaper eller kjøp av andeler i produserende felt. Det er mulig for et sterkt finansi-

elt selskap å ta mer risiko. Gjennom utvikling av ny teknologi kan en realisere ressurser som det tidligere ikke har vært økonomi i å utvinne.»

I innstillingen fra energi- og miljøkomiteen den gangen står det bl.a.:

«Komiteen har merket seg at de to styrene legger til grunn at sammenslåingen vil skape en sterk og levedyktig norsk aktør i den globale olje- og gassindustrien. Kombinasjonen av selskapenes ressurser og kunnskap vil etter styrenes mening bidra til et finansielt og teknologisk solid selskap, som vil bli en sterkere internasjonal aktør enn de to selskapene hver for seg.»

Det har altså vært gitt tydelig uttrykk fra Stortinget om et ønske om å søke internasjonale muligheter. I løpet av 2000-tallet gjorde teknologiutvikling i kombinasjon med økte olje- og gasspriser det mulig å utvinne ressurser lønnsomt i skiferformasjoner, hovedsakelig på land i USA. For å bli en aktør i denne virksomheten gjorde Equinor over flere år flere store investeringer innen skiferolje og skifer-gass, hovedsakelig i perioden 2008–2011. Her vil jeg for ordens skyld gjøre Stortinget oppmerksom på at jeg i mitt svar på spørsmål fra representanten Espen Barth Eide kom i skade for å henvise til perioden 2007–2011. Det korrekte skal være 2008–2011.

Gjennom en allianse med Chesapeake Energy Corporation i 2008 fikk selskapet tilgang til areal i Marcellus-formasjonen i den nordøstlige delen av USA. Equinor kjøpte seg i 2010 inn i Eagle Ford i Texas og inngikk i den forbindelse et samarbeid med Talisman Energy Inc. om utviklingen av disse ressursene. I 2011 kjøpte Equinor Brigham Exploration Company, som ga selskapet tilgang til ytterligere arealer på land i USA, i Bakken-formasjonen i Nord-Dakota. Equinor har senere solgt virksomheten i Eagle Ford-formasjonen. I Mexicogolfen kjøpte Equinor dypvannsporteføljen til Encana i 2005 og overtok Spinnaker Exploration med eierandeler i ulike felt fra Norsk Hydro i forbindelse med fusjonen i 2007.

Equinors virksomhet i USA omfatter også fornybar energi i form av havvindprosjekter. Dette gjelder per i dag Empire Wind-prosjektet utenfor New York og en havvindlisens utenfor Massachusetts.

Equinor kjøpte virksomhetene på land i USA i en periode med høye olje- og gasspriser. Selskapet hadde også forventninger til høye priser fremover. Da prisbildet snudde i 2014, måtte selskapet skrive ned store bokførte verdier knyttet til disse eiendelene.

Finanstilsynet offentliggjorde i 2014 at det hadde kontrollert enkelte deler av Statoils konsernårsregnskap for 2012. Selskapet orienterte Olje- og energidepartementet om Finanstilsynets kontroll i et ordinært kvar-

talsmøte i 2014. Kontrollen hadde avdekket tre feil som selskapet rettet opp.

I tillegg anbefalte Finanstilsynet at Equinor presenterte virksomheten i Nord-Amerika som et eget rapporteringssegment på grunn av størrelsen på denne aktiviteten. Selskapet opplyste at de etter en vurdering av kravene i regnskapsstandarden som selskapet fulgte, valgte å beholde den internasjonale aktiviteten i ett rapporteringssegment, i tråd med normen i bransjen. Departementet tok den gang selskapets informasjon til etterretning.

I Equinors årsrapport for 2019, som ble offentliggjort 20. mars i år, fremkommer det at selskapets samlede regnskapsmessige tap knyttet til virksomheten i USA var på 20,4 mrd. dollar ved utgangen av 2019, noe som tilsvarer om lag 190 mrd. kr med dagens valutakurser.

Det samlede tapet fremgår i årsrapportens «Tilleggsinformasjon» som en negativ sum i kolonnen «Opptjent egenkapital» i 29 selskaper som Equinor har i USA. Tallet vil forandre seg fra år til år og kan variere avhengig av flere faktorer.

Selskapet viser til at det i dag har olje- og gassressurser og andre eiendeler med en bokført verdi på 16,5 mrd. dollar i USA. Da er et fremførbart underskudd på nærmere 4 mrd. dollar ikke tatt med. Fremtidige olje- og gasspriser samt selskapets evne til god drift vil bestemme det endelige regnestykket.

I 2014 avdekket Equinor store utfordringer med internkontrollen i USA, som ifølge selskapet kunne føres tilbake til oppkjøpet av Brigham Exploration Company i 2011. I tillegg ble det avdekket det selskapet har karakterisert som et uakseptabelt kostnadsnivå. Selskapet har erkjent at disse utfordringene burde vært avdekket og håndtert tidligere.

I eieroppfølgingen av Equinor har Olje- og energidepartementet bl.a. vært opptatt av selskapets samlede resultat, avkastning, utbytte, gjeldsgrad, likviditet, kostnadsutvikling, produksjon, utvikling i pris- og markedsmessige forhold og sentrale forhold knyttet til bærekraft.

Departementet følger opp statens forventninger til selskaper med statlig eierandel slik de fremkommer i eierskapsmeldingene. Lønnsomhet er en sentral del i eierdialogen mellom Olje- og energidepartementet og Equinor. Målet med statens eierskap i selskapet er høyest mulig avkastning over tid. Departementet har utarbeidet avkastningsmål for Equinor som er meddelt selskapet.

Etter 2014 har OED i eieroppfølgingen av Equinor vært særlig opptatt av utviklingen og nedskrivninger i selskapets landvirksomhet i USA. Både i kvartalsmøter mellom Equinor og departementet etter selskapets resultatfremleggelse og i eiermøter mellom olje- og ener-

giministeren og styreleder har selskapets internasjonale virksomhet vært tema. Det inkluderer nedskrivninger og lønnsomhet for landvirksomheten i USA.

For ytterligere å styrke eieroppfølgingen utarbeidet meglerhuset Arctic Securities på oppdrag fra OED i 2015 en rapport om Equinors internasjonale virksomhet, herunder virksomheten i USA. Rapporten viste bl.a. at det var varierende lønnsomhet mellom ulike prosjekter i USA, og at prisen Equinor betalte, var på linje med den prisen konkurrenter betalte. Rapporten er offentlig og ble på forespørsel oversendt Stortinget i mai i år.

I likhet med andre statsråder med eieransvar orienterer olje- og energiministeren i en årlig beretning Riksrevisjonen om forvaltningen av statens eierinteresser i Equinor. I 2017 stilte Riksrevisjonen spørsmål om lønnsomheten i Equinors investeringer i utlandet og OEDs oppfølging av den internasjonale virksomheten. Spørsmålene ble besvart av departementet, og Riksrevisjonen informerte departementet i etterkant om at saken var avsluttet.

Departementet har gjennom regnskaper og informasjon fra Equinor vært informert om at selskapet har hatt store tap og svak lønnsomhet i USA etter 2014. At lønnsomheten i landvirksomheten i USA i større grad påvirkes av oljeprisen enn virksomheten på norsk sokkel, har vært kjent både for OED og for markedet for øvrig. Selskapet har også informert om at landvirksomheten har hatt svakere lønnsomhet enn virksomheten til havs i Mexicogolfen.

Departementet ble kjent med det samlede regnskapsmessige tapet på 20,4 mrd. dollar knyttet til virksomheten i USA gjennom selskapets årsrapport etter mediens omtale av tapet. Informasjonen om det samlede tapet kunne etter departementets mening ha vært lettere tilgjengelig, noe selskapets ledelse har sagt seg enig i. Jeg har klare forventninger til at selskapet følger opp dette.

På OEDs forespørsel har Equinor orientert departementet om enkeltelementene som utgjør det samlede tapet:

- Om lag 9 mrd. dollar er knyttet til regnskapsmessige nedskrivninger av investeringer i landvirksomheten.
- Om lag 4 mrd. dollar er knyttet til nedskrivninger i Mexicogolfen og Bahamas.
- Om lag 4 mrd. dollar er knyttet til tørre brønner og kostnader i tilknytning Mexicogolfen.
- Om lag 3 mrd. dollar gjelder finanskostnader, og om lag 1 mrd. dollar gjelder tapskontrakter.

OED har vært orientert om nedskrivningene på land på om lag 9 mrd. dollar. Departementet har også vært kjent med nedskrivninger i Mexicogolfen, særlig etter oljeprisfallet i 2014. De eksakte tallene for denne

delen av virksomheten i USA har likevel ikke vært kjent. Det samme gjelder tallene for finanskostnader og tapskontrakter. Måten det rapporteres på, er årsaken til dette.

Departementet har over tid tatt opp med selskapet hvilke tiltak som har vært iverksatt for å bedre lønnsomheten i landvirksomheten. Selskapet har informert om at de har arbeidet hardt med å redusere kostnadene og forbedre teknologien. Videre har selskapet solgt sin eiendel i området Eagle Ford i Texas.

Det er selskapets ansvar å vurdere hva det skal informeres om når det gjelder internkontroll og forretningskultur. I Equinors interne revisjonsdokumenter, som Dagens Næringsliv har omtalt, pekes det på utfordringer knyttet til kostnadsnivå, internkontroll og forretningskultur i selskapets virksomhet i USA. Disse utfordringene har ikke vært kjent for OED.

Det er styrets og ledelsens ansvar at selskapet drives med god forretningskultur og god internkontroll. Departementet har ikke og skulle heller ikke ha hatt tilgang til selskapets interne revisjonsrapporter. OED får som nevnt samme informasjon som øvrige aksjeeiere. Men jeg mener selskapet burde ha vist større åpenhet og orientert om disse problemene. Jeg mener disse utfordringene var av et slikt omfang at selskapet burde ha vist større åpenhet i dialogen med OED om virksomheten i USA.

Staten skal forvalte sitt eierskap på en profesjonell og forutsigbar måte og i tråd med de rammene for eierskapsutøvelse som er kommunisert til Stortinget. Equinors virksomhet i USA ligger under styrets og ledelsens ansvarsområde. Dette omfatter bl.a. de investeringsbeslutningene selskapet har foretatt og vil foreta, og hvordan virksomheten drives i det daglige. Men det er mitt ansvar å forvalte eierskapet på en best mulig måte.

Det er to faste eiermøter i året mellom olje- og energiministeren, styrets leder og konsernsjefen. I lys av det som er kommet frem om Equinors aktiviteter i USA, fremskyndet jeg det halvårlige eiermøtet med styreleder og konsernsjef til mandag 18. mai. Det gjorde jeg for å bli direkte informert om hva som har gått galt i USA, hva selskapet har gjort – og gjør – for å rette opp feil som er begått, og for å diskutere veien videre. I møtet uttrykte jeg forventninger om mer åpenhet om resultater og mer informasjon om større utfordringer selskapet møter i sin virksomhet. Videre har jeg utfordret selskapet på deres vurdering i dag av Finanstilsynets anbefaling fra 2014 om å rapportere USA-virksomheten som et eget rapporteringssegment.

Selskapet har varslet at det fra neste kvartal vil rapportere oftere og mer åpent om USA-virksomheten. Det vil selskapet gjøre gjennom å rapportere om virksomheten i USA som et eget driftssegment. Jeg mener det er en

riktig avgjørelse. Dette vil gi en kvartalsvis rapportering tilsvarende som for et rapporteringssegment, på samme måte som rapporteringen fra f.eks. norsk sokkel. Selskapet har også sagt at de vil vurdere å gjøre USA til et eget rapporteringssegment, slik Finanstilsynet anbefalte i 2014.

Equinor har opplyst at internkontrollen i selskapets landbaserte virksomhet i USA nå er en helt annen enn det den har vært tidligere, noe jeg også forventer. Jeg har også stilt spørsmål til dagens styreleder om styret er trygg på at arbeidet med å rette opp tidligere feil og mangler ved virksomheten i USA har vært tilstrekkelig, og om læringen fra disse erfaringene er godt nok innarbeidet i selskapet.

Styreleder har orientert meg om at styret nå har avsluttet en gjennomgang av virksomheten i USA. Gjennomgangen skal gjøres av en statsautorisert revisor fra selskapet og et utvalg ledet av PricewaterhouseCoopers, med støtte av interne ressurser fra Equinor. Utvalget vil gå gjennom alle de såkalte røde revisjonsrapportene knyttet til USA og den øvrige internasjonale virksomheten tilbake til 2012 for å sikre at de er tilfredsstillende fulgt opp. Oppkjøpet av Brigham Exploration og andre relevante transaksjoner vil bli gjennomgått, herunder hvilken læring selskapet har gjort, og hvordan dette er implementert i virksomheten. Gjennomgangen vil også se på styrets oppfølging av den internasjonale virksomheten. Rapporten planlegges ferdigstilt innen oktober og vil bli offentlig.

Jeg imøteser denne rapporten, og at det blir en bred og full gjennomgang av alt av relevans, inkludert bakenforliggende årsaker, slik styreleder selv beskriver det.

Jeg ser også et behov for å trappe opp departementets oppfølging av utenlandsvirksomheten til Equinor, ikke bare i USA. Jeg vil innføre et nytt fast møte mellom departementet og selskapet etter fremleggelse av selskapets årsrapport. Formålet med et slikt møte skal være forberedelse til statsrådets eiermøte med styreleder og konsernsjef der årsrapporten gjennomgås.

I tillegg er det naturlig, gitt tiden som har gått, at departementet på ny får en grundig ekstern gjennomgang av selskapets internasjonale virksomhet. Ved årsskiftet ba departementet derfor Arctic Securities på nytt om å utarbeide en rapport om Equinors internasjonale virksomhet. Bakgrunnen for dette er at selskapets virksomhet har gjennomgått endringer siden den forrige rapporten ble utarbeidet, bl.a. når det gjelder kostnadsbildet og oljeprisforventninger.

Det var planlagt at dette arbeidet skulle iverksettes etter offentliggjøring av årsrapporten for 2019. Arbeidet er blitt noe utsatt på grunn av covid-19-pandemien samt behov for å oppdatere pris- og kostnadsprognoser

gitt den siste tids utvikling, men rapporten er under utarbeidelse og vil bli offentlig tilgjengelig.

Som olje- og energiminister og ansvarlig for forvaltningen av det statlige eierskapet i Norges største selskap vil jeg fortsette å følge selskapets oppfølging av virksomheten i USA nøye. De regnskapsmessige nedskrivningene og tapene er store. Jeg mener selskapet burde ha opplyst saken bedre og mer direkte i kommunikasjonen med departementet så vel som med andre aksjeeiere.

Jeg mener videre at saken også berører tema som bedriftskultur, kapitaldisiplin, nøkternhet og åpenhet. Dette er temaer jeg vil komme inn på i den videre dialogen med selskapet om hva som er læringspunkter fra saken og tiltak fremover. Jeg har allerede gitt uttrykk for, både til styreleder og i offentligheten, at jeg deler selskapets egen vurdering av at den forretningskulturen som tidligere har vært i deler av USA-virksomheten, ikke har vært akseptabel.

Styret og selskapets ledelse har et stort ansvar overfor alle aksjeeiere, ansatte og andre interessenter for å gjøre sitt aller ytterste for unngå at slike situasjoner som den i USA oppstår i fremtiden. Dette har jeg understreket overfor styreleder og konsernsjef. Mitt inntrykk er at Equinor tar denne saken på største alvor.

Som jeg pekte på innledningsvis i denne redegjørelsen, er det statlige eierskapet i norsk næringsliv omfattende. Staten forvalter store verdier på vegne av fellesskapet. Staten legger derfor stor vekt på å forvalte eierskapet på en profesjonell og forutsigbar måte. Eierskapspolitikken har en klar rollefordeling mellom det ansvaret staten som eier har, og det ansvaret styret og selskapets ledelse har. Vi uttrykker klare forventninger til våre selskaper, også Equinor, i tråd med eierskapspolitikken som er vedtatt av et bredt flertall på Stortinget.

Det er et viktig prinsipp at selskapet er ansvarlig for de strategiske og forretningsmessige beslutningene som gjøres. Jeg mener det er et viktig prinsipp å holde fast ved. Samtidig har staten tydelige forventninger til ansvarlig virksomhet, åpenhet og rapportering. Derfor har jeg vært veldig tydelig på at selskapet burde ha vist mer åpenhet om resultater og gitt mer informasjon om større utfordringer som selskapet møter i sin virksomhet.

Jeg vil avslutte med å uttrykke en forventning om at erfaringene fra denne saken bidrar til læring, både for selskapet og for statens eierutøvelse. Dagens redegjørelse er et bidrag i det arbeidet. Dette blir viktig for å gjenvinne tilliten som selskapet trenger.

Presidenten: Presidenten vil nå, i henhold til Stortingets forretningsorden § 45, åpne for en kort kommentarrunde, begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe og et avsluttende innlegg fra statsråden.

Espen Barth Eide (A) [10:32:06]: Jeg vil begynne med å takke statsråd Bru for en grundig og god redegjørelse. Jeg mener at hun i sin redegjørelse beskrev saken med det alvor den fortjener. Vi snakker om Norges største selskap, og vi snakker om det største selskapet innenfor vår viktigste næring, en viktig del av en stolt olje- og gasshistorie i Norge, en viktig del av historien om hvordan Norge temmet oljen og ble det landet vi har i dag. Derfor er det ekstra viktig at nettopp Equinor, tidligere Statoil, er seg sitt ansvar bevisst, og den kritikk som statsråden retter mot selskapet og det som har skjedd, stiller jeg meg helt bak. Jeg mener det er viktig at selskapet forstår det alvor som storsamfunnet og vi i Stortinget, politiske myndigheter, ser på denne saken med.

Jeg vil også si at det tjener dagens ledelse til ære at de har vært så tydelige på at dette er problematisk, at det har skjedd ting som er alvorlige, og at de ønsker å være tydelige, ærlige og oppriktige i oppryddingen av dette. Jeg synes f.eks. det er et bra trekk fra selskapets ledelse at man nå har invitert til en egen grundig gjennomgang. Den skal selvfølgelig ikke erstatte det arbeidet vi gjør i Stortinget. Jeg tror heller ikke det er selskapets intensjon, men den kan bidra til å oppklare de forhold som er nødvendig å oppklare for å kunne få den nødvendige læring både i selskapet selv, i samfunnet i Norge og i vår dialog med dette vårt viktigste selskap.

Men det er kommet for en dag alvorlige forhold knyttet til, som statsråden sa, forretningskultur, kostnadskontroll og internkontroll. Dette er i hovedsak under tidligere ledelse i selskapet. Den nåværende ledelsen er tydelig på at den er kjent med dette og erkjenner det. Men det må jo gjøres en grundig opprydding i selskapet selv. Det er fortsatt en del spørsmål om styrets rolle, og vi kommer etter hvert også til å følge opp med ytterligere spørsmål om statens, altså departementets, rolle i deres løpende eierstyring.

Jeg har lyst til å bruke denne anledningen til å understreke at Arbeiderpartiet er sterk tilhenger av en profesjonell eierstyring. Vi skal styre de selskapene staten eier, gjennom generalforsamling, gjennom ordentlige prinsipper, gjennom likebehandling, men det er utrolig viktig å understreke at profesjonell eierstyring ikke betyr, som noen tror, armlengdes avstand til forretningskultur og orden og skikk og bruk. Det er klart at man som eier har forventninger til hvordan et stort norsk selskap opererer, enten de opererer i Norge eller i utlandet, at det representerer Norge på en god måte, siden selskapet i så stor grad også assosieres med oss. Og det er en forventning fra samfunnets side som kommer i tillegg til forventninger om f.eks. avkastning over tid og etter hvert kanskje andre forventninger som vi vil komme tilbake til i andre sammenhenger, om selskapets

rolle f.eks. som motor i fornybaromstillingen, som ligger litt utenfor dagens diskusjon. Vi kommer til å følge opp dette nå med en del konkrete spørsmål.

Statsråden har nå redegjort for at departementet var kjent med de økonomiske sidene av denne saken, men i mindre grad med de forretningskulturelle sidene. Er det da styret som ikke har vært seg sitt ansvar bevisst i tilstrekkelig grad? Ble de riktige spørsmålene stilt? Har de representantene i styret som har blitt utpekt på generalforsamlingen med statens støtte, i tilstrekkelig grad kjent sin rolle i dette? Dette er ting vi vil komme tilbake til i den videre oppfølgingen vi nå skal ha. Og ikke minst et veldig konkret spørsmål, nemlig når Finanstilsynet i 2014 mente man burde rapportere på USA som et eget segment, hvorfor selskapet likevel ikke fulgte opp dette, og hvorfor det ikke ble ettergått fra styrets, eventuelt eirnes side.

Ett poeng til om eierskapsstyringen er at det faktisk var et poeng for 20 år siden da daværende Statoil ble børsnotert og man fikk inn private eiere, at disse private eierne også skulle være partnere for staten i å se på styringen av selskapet, altså erfarne store forvaltere skulle se på det. Så jeg tror ikke det er det dette spørsmålet dreier seg om. Det er hvorvidt dette ansvaret har vært fulgt opp nok.

Det vi nå gjør, er å ta denne saken til komité. Jeg takker igjen for en grundig redegjørelse, den går vi grundig gjennom, og så vil vi komme tilbake i vanlig prosess med de spørsmål vi måtte ha i tillegg.

Stefan Heggelund (H) [10:37:18]: La meg først få lov til å takke statsråden for en grundig redegjørelse og for at hun kommer til Stortinget for å redegjøre. Dette er en sak som naturlig nok har vært gjenstand for stor oppmerksomhet, og det er viktig at Stortinget blir informert, og at vi får en god diskusjon.

Dette er en viktig sak fordi den handler om eierstyring av et viktig selskap der staten forvalter et stort eierskap på vegne av oss alle. Det krever at vi tar opplysningene som er kommet frem, på alvor. Stortinget har klare forventninger til at selskaper eid av staten opptrer i tråd med prinsipper for god forretningskikk og i tråd med det vi kan kalle gode norske verdier.

Jeg er fornøyd med at statsråden har gått grundig til verks og tatt grep. Det er også greit å minne om at de kritikkverdige forholdene som har kommet frem, ligger tilbake i tid, men en grundig gjennomgang er likevel nødvendig for å sikre at både selskaper og staten tar læring. Jeg mener det er bra at statsråden varsler en innskjerping av rutiner. Det er også bra at Equinor har tatt initiativ til en gjennomgang av USA-virksomheten. Jeg forventer at man i gjennomgangen vil snu hver stein for å sikre læring.

Et bredt flertall i Stortinget står bak eierskapspolitikken. Samtidig som vi tar læring, er det viktig å holde fast på de gode prinsippene vi har stått sammen om: profesjonell eierskapsstyring, ja, men også at selskapet selvfølgelig har et ansvar.

Det er viktig å huske hvorfor staten er en stor eier i Equinor. Det er for å opprettholde et ledende teknologi- og energiselskap med hovedkontorfunksjon i Norge, hvor målet er høyest mulig avkastning over tid. Den opprydningen som nå er igangsatt, er viktig for tilliten til dette selskapet og måten man opererer på.

Jeg ser frem til at dette skal behandles i komiteen, og jeg vil igjen takke statsråden for en god og grundig redegjørelse.

Jon Georg Dale (FrP) [10:39:59]: Også eg vil gjerne starte med å takke for ei grundig og systematisk utgreiing for store delar av hendingsforløpet som resulterte i at vi no kjenner til eit tap i storleiken 190 mrd. kr – eit tap som ikkje nødvendigvis berre kjem av feilplasseringar, men, som statsråden sjølv seier, av ein forretningskultur som ikkje er tilstrekkeleg sunn.

Framstegspartiet meiner at når vi eig eit stort selskap som Equinor, skal vi vere villige til å ta risiko for å hente avkastning, men det kostnadsnivået som har prega ein del av den aktiviteten som har gått føre seg i USA, er openbert nokså grunnleggjande i strid med den forretningskulturen som prega oss då vi bygde opp selskapet, og ikkje minst den måten vi har handtert oppbygginga av Noreg som ein oljenasjon på. Difor trur eg også veldig mange reagerer på denne saka, for det er noko unorsk over måten ein har handtert forretningsutviklinga i USA på.

Eg meiner likevel det er bra at statsråden er så tydeleg på at det er leiinga i selskapet og styret som har eit ansvar for å følgje opp dette i det daglege. Eg har lyst til å understreke kor avgjerande viktig det faktisk er i eit så stort selskap som dette. Vi er avhengige av at styret går grundig nok inn i denne typen vurderingar. Eg er også glad for at statsråden så tydeleg har sagt at ho ikkje er fornøgd med den openheita og forretningskulturen som her er vist. Det synest eg vitnar om ein statsråd som no tek grep for å ha betre kontroll framover, utan at statsråden med det tek over det ansvaret som leiinga i selskapet og styret sjølv har hatt.

Eg meiner den forretningskulturen som er vist, ikkje berre er usunn, men han er uakseptabel, ikkje berre for eit selskap der staten er ein stor eigar, men kanskje spesielt for eit selskap som så ofte vert identifisert med norsk næringsliv utanfor landegrensene. Difor synest eg det er positivt at regjeringa er veldig klar på det når statsråden i dag greier ut om saka.

Så er det sikkert mange detaljar i denne utgreiinga som også vi vil kome tilbake til gjennom komitébehandlinga, men eg takkar nok ein gong for at statsråden kjem til Stortinget, og eg opplever at ho langt på veg svarar ut det behovet vi har for å vite at eigarstyringa har vore, og framleis vil verte, tett følgd opp, og ikkje minst at statsråden understrekar det ansvaret ho sjølv har for å sørgje for at eigarstyringa er tett nok på styret også i det vidare. Det er bra i ei sak som strengt teke omhandlar forhold vi helst skulle ha vore forutan, som har avdekt ein usunn kultur, som har avdekt eit uakseptabelt kostnadsnivå, og som fortener merksemd frå både regjeringa og Stortinget, for å ta lærdom av det, men også for å setje eit tydeleg eksempel for at selskap der staten er ein stor eigar, har vi høgare forventingar til enn det selskapet har vist i dette tilfellet.

Geir Pollestad (Sp) [10:44:10]: Eg vil starta med å takka statsråd Bru for utgreiinga. Det er ting i denne saka som er nesten vanskeleg å tru at er sant. Eg har registrert at det har vore ein diskusjon om kva som er ei dekkjande skildring av Equinors verksemd i USA og det som har kome fram. Det er vanskeleg å koma unna at det er ein industriskandale me står overfor.

For Senterpartiet er det viktig og me støttar at me har selskap der staten er stor eigar, som har verksemd utanfor Noregs grenser. Eg kan nemna Telenor, Hydro, Equinor og Yara som eksempel. Langt på veg har me gode erfaringar med dette, og det er eit gode at norske selskap opererer ute. Ein av dei tinga som er særleg viktig, er at ein tek med seg norsk forretnings- og bedriftskultur ut i verda og byggjer verksemda på dette.

Så vil det vera sånn at både i Equinor og i andre selskap vil det skje feilinvesteringar. Det trur eg ikkje me kan politisk vedta at ikkje skal skje. Men det som er noko spesielt med dei feilinvesteringane i USA, er at det verkar som om selskapet har gløymt at Equinor, dåverande Statoil, er og var eit offshoreselskap.

Den informasjonen me har fått frå statsråden i dag og tidlegare, og òg gjennom pressa, gjev to hovudinntrykk: Det er tapt enormt med pengar, og verksemda har vore driven på ein måte me ikkje kjenner igjen som norsk selskaps- og bedriftskultur. Dette handlar til sjuande og sist om tilliten til Noregs største og viktigaste selskap, og det er ingen tvil om at den tilliten har vorte svekt. Me har fått orientering om at styret set i gang ein gjennomgang, og me registrerer òg at statsråden rettar kritikk mot selskapet i si utgreiing.

Eg tenkjer at det vidare arbeidet må ha to utgangspunkt. Det eine er det som har skjedd i styret, det som har skjedd i selskapet, men det vil òg vera naturleg å sjå på korleis departementet har følgd opp eigarskapsutøvinga i dette. Er prinsippa for eigarskapsutøvinga følgde

opp, og burde ein ha reagert på dette tidlegare? Det er desse tinga som då endar opp i eit spørsmål om kva me gjer vidare. Det vil koma fram i komitébehandlinga av saka.

Det er ikkje mogleg å endra historia, men det er mogleg å byggja opp igjen tillit, og då trur eg ein må vera så open og seia at ein må snu alle steinar. Det er vanskeleg å sjå at det åleine kan skje gjennom ei utgreiing frå statsråden og styret og selskapet sin eigen gjennomgang. Difor ser eg føre meg at resultatet av dette vil verta at det òg vert sett i gang ei gransking av selskapet – initiert av eigar, i tråd med reglane i selskapslovgevinga – i denne saka.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:48:12]: Jeg vil også takke statsråden for en god og helt nødvendig redegjørelse.

I Norge er vi jo, til tross for at vi er et lite land, vant til store summer, særlig når det er snakk om oljebransjen. Men nærmere 200 mrd. kr er mye, selv i Norge og selv innen olje, og det som vi nå går inn på her, kan derfor – med den type summer – med rette kalles en av de største industriskandalene som vi har sett i Norge.

Staten er største eier i Equinor, og de store summene som vi her snakker om, gjør og har gjort at SV har ment at det er helt naturlig at vi på Stortinget går grundig inn i denne saken både nå og ut fra det som har vært. Det var bakgrunnen for at vi ba om å få denne redegjørelsen. Vi snakker her om så store summer over en periode på over ti år at det blir viktig å se på hva som har skjedd de siste årene, og også å gå grundig tilbake i tid.

Vi har sett i den saken at Equinor både har tatt for stor risiko og ikke har evnet å justere kursen underveis. Det har bidratt til store tap. Det har også vært en rotete og altfor dårlig internkontroll, som igjen har bidratt til tap, der røde rapporter internt ikke har vært fulgt opp, og det har vært en elendig selskapskultur, som på ingen måte lar seg forsvare i offentligheten.

Det er på bakgrunn av dette all grunn til å rette sterk kritikk mot Equinor, og det er jeg glad for at statsråden også gjør. Med så store tap er det på sin plass med en gjennomgang der man går grundig inn og ser på hvordan dette kunne skje. Det handler om de interne forholdene i Equinor som har tillatt den typen manglende internkontroll, den type risikotaking og den typen selskapskultur, men det handler også om styrets rolle og om eierdialogen. Når statsråden nå skjerper rutinene i eieroppfølgingen, er det på sin plass, men det er også en erkjennelse av at den oppfølgingen kanskje ikke har vært god nok. Statsråden sier at lønnsomheten har vært en sentral del av eierdialogen med selskapet, men da er det rett og slett underlig at dette kunne gå så langt uten at noen har tråkket på bremsen. Jeg vil rett og slett bare

få stille spørsmål ved om eieroppfølgingen av Equinors utenlandssatsing har vært god nok gjennom disse årene. Jeg er glad for at vi skal få mer åpenhet om Equinors utenlandsinvesteringer, men dette må gjelde mer enn bare USA, det må gjelde alle land.

Samtidig er det vanskelig nå å kunne si at eierstyringen og forvaltningen av det statlige eierskapet i Equinor blir god nok framover uten å gå grundig inn i hva som har skjedd i detalj gjennom de siste 10–15 årene. Her har flere statsråder under flere regjeringer vært involvert. SV mener derfor at gitt sakens omfang over lengre tid fordrer denne saken at vi får den til kontrollkomiteen. SV kommer til å be om det fordi det er viktig at Stortinget selv kan gå inn i hvordan eierstyringen har vært gjennomført, både de siste årene og lenger tilbake i tid – så lenge dette har pågått.

Jeg registrerer at representanten Pollestad er inne på noe av dette når han tar til orde for en gransking. Det er også noe SV kan stille seg bak. Dette er en sak som er så alvorlig, som handler om tilliten til det største oljeselskapet vi har på sokkelen, og som handler om et av de viktigste statlige eierskapene vi har. Det dreier seg om tilliten til Norge og til norsk næringsliv også i utlandet. Det er en så alvorlig sak at vi er nødt til å snu alle steiner for å komme til bunns i hvordan dette kunne skje, for å klare å rette opp kursen framover.

Ketil Kjenseth (V) [10:52:52]: Takk til statsråden, som har en grundig og god gjennomgang og også varsler noen nye tiltak knyttet til eierstyringen.

For et så stort selskap som bidrar så mye til offentligheten, men som også har en statlig majoritetsandelen, er det viktig med tillit og at vi har en åpenhet som gjør at ikke bare politikere, men også menigmann får tilgang til og skjønner hva som faktisk skjer. I den debatten hører det også med hva som er en armlengdes avstand: å forstå hva eierstyring er for en stat som majoritets-eier.

Noen har også vært inne på begrepet «risiko». Det er vanskelig å ikke ta med i historien at det har vært politiske ambisjoner knyttet til å ta den risikoen ut av Norge, og til vekst – nye geografiske områder, politiske ambisjoner og ønsker om økt avkastning. Vi kan ikke skyve under teppet at det har vært en debatt om både skiferolje og tjæresand på det amerikanske kontinentet.

Det gjenspeiler noe av hvilken risiko det er, når vi står her nå, noen år etter, og har vært gjennom både et stort oljeprisfall og en pandemi som har dumpet oljeprisen betydelig. En ser hvilke ressurser som må settes inn for å utvinne, og en har tatt betydelig risiko for å bidra til det. Derfor er det læringselementet viktig når vi skal gå videre, for det er klart at i den tida vi står foran med å skulle redusere klimautslippene, vil vi være avhengig av ny teknologi og stadig mer fornybar energi. Vi

vil måtte ta diskusjonene om risiko i fortsettelsen. Det handler også om geografisk risiko. Det kan handle om mer hav og ikke så mye på land. Det kan handle om ulike forretningskulturer, og det vil også handle om kapitalinvesteringer. Vi må lære av det vi har vært gjennom nå. Jeg er veldig glad for at statsråden nevner granskingen, og at den skal være ledet av en ekstern aktør på det området.

Vi er heller ikke ferdig med debatten om eierskapsorganiseringen av Equinor. Vi har hatt gode eierskapsmeldinger om prinsippet knyttet til det over lang tid i Stortinget, men historiske forhold gjør at Equinor er underlagt Olje- og energidepartementet som det eneste store, statlig eide majoritetselskapet.

Noen partier har også en diskusjon gående om hvorvidt en skal splitte opp utenlandssatsingen. Noen diskuterer om en skal splitte opp fornybarsatsingen. De debattene vil fortsette. Derfor vil den delen henge med oss, men vi må også diskutere politiske ambisjoner knyttet til avkastning og teknologi og i enda større grad heise fornybarsatsingene til de statlige aktørene.

Vi har mange debatter foran oss. Eierskapsdebatten vil i så måte henge med oss i mange år framover fordi det er knyttet til EØS-avtalen og EU hvilket departement som skal være eier av Equinor. Jeg håper at vi særlig retter fokuset inn mot hvilke typer teknologi og hva vi i Norge med vår kapital skal bidra med utover avkastning, rent økonomisk, som er bredere enn bare penger. Vi er i front på mye teknologi som kan gjøre mye for klimaet, og jeg håper at vi i større grad retter debatten inn mot det framover.

Steinar Reiten (KrF) [10:57:56]: Jeg vil først få takke statsråden for en god og grundig redegjørelse.

Jeg tror ikke jeg var den eneste som sperret opp øynene da jeg leste artikkelen til Dagens Næringsliv om investeringene i USA. Historiene var av en slik art at det nesten var vanskelig å forstå at det var riktig. Jeg er usikker på om det var summen på feilinvesteringene, det økonomiske rotet eller mangelen på åpenhet som var det mest oppsiktsvekkende, men summen av alt kan vanskelig kalles annet enn katastrofal. Tap på 200 mrd. kr er nesten ufattelig, og legger en til at staten ville hatt krav på 67 pst. av det om det heller hadde blitt utbetalt i utbytte til aksjonærene, er ikke summen langt unna det staten har hatt i ekstrautgifter på koronapandemien så langt.

Det er heller ikke første gang Equinor har gått på en smell med internasjonale investeringer. I 2007 investerte daværende Statoil 4 mrd. dollar i kanadisk oljesand, og ni år senere solgte de seg ut og tok samtidig store nedskrivninger på regnskapsmessige verdier. I mellomtiden hadde Kristelig Folkeparti flere ganger fremmet repre-

sentantforslag i Stortinget om å bruke eiermakten i selskapet for å stoppe oljesandvirksomheten, uten å få flertall for det. Jeg tror det er enkelt å konkludere med hva som var rett, i ettertid.

Seks år senere får vi altså denne saken med skiferolje i USA. 200 mrd. kr er tapt, og det virker som om det har vært hjemme-alene-fest i den amerikanske delen av selskapet. Historiene om økonomisk rot i dette omfanget, uansvarlig høy pengebruk og trailere som kjørte rundt og hentet kvitteringer, er ikke dagligdags. I det perspektivet er det vanskelig ikke å nevne at vi de siste ukene har forhandlet om en skattepakke til næringen som frigjør 100 mrd. kr i likviditet. I denne runden har det vært nevnt flere felt som sto i fare for å bli utsatt. For eksempel har feltet Noaka stadig blitt nevnt i denne runden, og et kjapt søk på internett viser at Noaka har en utbyggingskostnad på 45 mrd. kr. Tapene i USA er altså det dobbelte av likviditetseffekten av denne skattepakken og over fire ganger så mye som investeringene knyttet til Noaka-utbyggingen, for å sette det i perspektiv.

Kristelig Folkeparti mener det som er kommet fram, er uakseptabelt, og vi er svært glade for at statsråden har gått inn i saken med stor tyngde. Jeg vil igjen takke statsråden for dagens redegjørelse, og vi er trygge på at hun vil håndtere denne saken på en god og tilfredsstillende måte. Det er nødvendig at Equinor rydder opp, og det er nødvendig at selskapet tar lærdom av disse feilene som har blitt gjort. Det norske folk er majoritetsiere i selskapet, og det forplikter. Vår forventning til selskapet er tydelig: De må rydde opp og endre rutinene så noe slikt ikke skjer igjen.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:01:02]: Jeg vil også takke statsråden for redegjørelsen. Jeg er skikkelig glad for at hun åpenbart tar det som har skjedd, svært alvorlig. Dette blir utvilsomt en svær jobb for statsråd Bru å rydde opp i etter sine mange forgjengere i både røde og blå regjeringer.

Equinors investeringer i USA er den største industri-fiaskoen i Norges historie. Equinor og ansvarlige norske myndigheter har i denne saken skåret flere fantastiske selvmål. Her har tydeligvis de strategiske scenarioene og veivalgene basert på disse vært svært mangelfulle. Har styret egentlig gjort jobben sin med å stille de viktige kritiske spørsmålene til en overivrig ledelse med tunnel-syn?

De har ikke bare tapt enorme verdier som er eid av det norske folk. De har også gjort Equinor og dermed Norge til en slags pioner i utviklingen av noen av verdens aller mest forurensende og skitne energiresurser. Etter at Tyskland aktivt tok ledelsen som foregangsna-sjon innen solenergi, og etter at Danmark gjorde det

samme innen vindenergi, valgte Equinor – på vegne av det norske folk – å bli et foregangsselskap innen spesielt klimaskadelig energi som tjæresand og skifergass. Både Tyskland og Norge har brukt mye av fellesskapets midler på å innta en slik pionerrolle, men der Tyskland først tapte penger på å gjøre verden bedre, har Norge tapt penger på å gjøre verden mye verre.

Noen vil kanskje tenke at det er feil av Miljøpartiet De Grønne å blande klimapolitikk inn i denne debatten, som isolert sett handler om statlig eierskap og mislykkede investeringer. Men i denne saken henger klima og økonomi så tett sammen fordi man har tatt en enorm klimarisiko og samtidig en enorm finansiell risiko – og mislyktes grandiost med dem begge.

De fleste investeringene Equinor gjorde i USA, krevde en historisk høy oljepris for å bli lønnsomme. Hvis så dyre ressurser skal bli lønnsomme, forutsetter det at disse ressursene utvinnes og forbrennes i tillegg til veldig mye av den andre fossile energien som kan utvinnes med langt lavere break-even, eller balansepris, som det heter på norsk. Equinors cowboyaktige investeringer i USA er en direkte gambling med at veksten i verdens utslipp skulle gå enda fortere opp enn den faktisk har gjort. Det er alvorlig at noen av de største og viktigste investeringsbeslutningene som er tatt på vegne av det norske folk, har vært basert på sånne antagelig uundersøkte premisser.

Denne saken er svært alvorlig helt uavhengig hva man mener om klimaprofilen i Equinors USA-investeringer. De grønne kommer derfor til å følge opp saken videre gjennom vårt representantforslag om å opprette en stortingsoppnevnt granskingskommisjon for å granske forretningsdriften til Equinor i forbindelse med alle disse tapene på utenlandsinvesteringer. Det er minst tre hovedspørsmål i en slik granskning. Vi må finne ut hva staten kunne og burde gjort for å unngå disse tapene, og om det har pågått uregelmessigheter. Det er bl.a. naturlig å spørre seg om:

1. Hva slags konsekvenser har situasjonen i USA egentlig hatt for styringsdialogen?
2. Hvorfor ble Finanstilsynets oppfordring om å rapportere USA-tallene for seg ikke fulgt opp, og hvorfor ble det ikke stilt som krav fra statsrådets side?
3. Hvordan kan vi få på plass endringene i statens eierdialog med Equinor for å unngå tilsvarende tap og strategiske feilinvesteringer?

At denne dialogen har vært problematisk, ble også påpekt i en konfidensiell rapport fra 2014, der konsultentselskapet THEMA Consulting evaluerte OEDs utøvelse av eierrollen:

Staten, ved OED, oppfattes som en påfallende usynlig eier, gitt størrelsen på statens eierpost. I verste fall kan det bidra til en viss form for mistenksomhet

om at det foregår noe i lukkede rom som ikke markedet er kjent med.

Vi merker oss at Equinor har offentliggjort at selskapet vil gå gjennom den internasjonale satsingen uavhengig av PwC, som riktignok ikke skal se på de kritikkverdige forholdene eller strategiske veivalg. Vi merker oss også at statsråden vil innføre nye rutiner for eierstyring.

Vi i De grønne mener derfor at en uavhengig gransking er nødvendig i tillegg. Derfor håper jeg både statsråden og resten av Stortinget vil støtte vårt forslag om en uavhengig granskingskommisjon, som skal behandles i kontrollkomiteen. Stortinget og offentligheten trenger her best mulig innsyn i hva som har gått galt.

Statsråd Tina Bru [11:06:10]: Jeg vil starte med å takke for alle gode innlegg her i salen i dag. Jeg deler også mye av den kritikken som har blitt fremsatt her.

Jeg tror det er viktig nå at selskapet også legger merke til at det gis tydelige tilbakemeldinger på tvers av partipolitisk farge i Stortinget i dag, særlig hva angår forretningskultur. Gode norske forretningsverdier, god bedriftskultur, kapitaldisiplin, nøkternhet, åpenhet – dette er noe vi er stolte av. Det er også noe vi forventer at våre selskaper skal ha.

Vi har gjort en del allerede, slik jeg redegjorde for tidligere i dag. Den gjennomgangen, slik styrelederen nå beskriver det, vil bli veldig viktig i det videre arbeidet, også for å gjenvinne nødvendig tillit.

Så registrerer jeg at noen representanter tar til orde for ytterligere gransking i regi av enten Stortinget eller selskapet. Uansett hvordan Stortinget velger å ta saken videre, vil jeg selvsagt svare på de spørsmål Stortinget og komiteen har i forbindelse med den videre prosessen.

Presidenten: Debatten om redegjørelsen er dermed avsluttet.

Presidenten vil foreslå at olje- og energiministerens redegjørelse om Equinor ASAs virksomhet i USA og statens eieroppfølging sendes til komitébehandling. Presidenten vil komme tilbake til det under Referat. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 3 [11:07:48]

Innstilling fra næringskomiteen om Høytflyvende satellitter – jordnære formål – En strategi for norsk romvirksomhet (Innst. 350 S (2019–2020), jf. Meld. St. 10 (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det bli gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Første taler er representanten Åsunn Lyngedal, som er sakens ordfører. Hun ser ikke ut til å være til stede. Da starter vi med representanten Kårstein Eidem Løvaas.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [11:08:52]: I rommet kan man reise med lysets hastighet. Vi får satse på at saksordføreren finner veien mens jeg holder mitt innlegg.

Hovedføringene i norsk rompolitikk ble sist gang diskutert i Stortinget våren 2013. Da var det 26 år siden forrige gang. Det var altså på tide med en ny romstrategi.

Teknologiske nyvinninger som småsatellitter og rimeligere oppskytingsløsninger, kraftig vekst i produksjon av varer og tjenester basert på utnyttelse av data og bilder fra rommet, økt betydning av romvirksomhet for samfunnets sikkerhet og utviklingstrekk som gjør at forsvar og sikkerhet blir stadig viktigere drivkraft i utviklingen i rommet og utviklingen av romrelatert industri og utdanning, er alle, hver for seg, vektige momenter som begrunner behovet for en behandling i Stortinget.

Det er følgende fire mål for norsk romvirksomhet:

- fremme lønnsomme bedrifter, vekst og sysselsetting
- dekke viktige samfunns- og brukerbehov
- sørge for tilfredsstillende sikring av samfunnsviktig rominfrastruktur – og
- sikre norske utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitiske interesser i romvirksomhet

Det er gledelig både at dette politikkområdet får stadig økt oppmerksomhet, og at det i det alt vesentlige er bred enighet om viktigheten av de ulike satsingene. Noe diskusjon om hvilke virkemidler og hvordan de skal benyttes, er det naturlig nok, men det tjener næringen at vi politisk stort sett trekker i samme retning. Næringen er også hurtig voksende og tilsvarende i dag en omsetning på rundt 8 mrd. kr. Næringen har også høy interesse for de kommende generasjoner og er derfor en viktig driver for å øke statusen til realfag samt gi mer oppmerksomhet til forskning og utvikling.

I jakten på hva vi skal leve av i det fremtidige Norge, vil denne næringen være en viktig del, og derfor må politikken fremme lønnsomme bedrifter, vekst og sysselsetting innenfor romindustrien. Bruken av kommunikasjon, behovet for data til værvarsling, miljøovervåking og mulighetene som åpner seg innenfor alt fra presisjonslandbruk til flomvarsling – alt peker i retning av stadig mer avhengighet av infrastrukturen i verdensrommet.

En tydelig norsk tilstedeværelse i alle ledd i verdikjeden vil dekke viktige samfunns- og brukerbehov. I rommet er det infrastruktur som både er kjekt å ha, og som vi må ha. Å sørge for tilfredsstillende sikring av samfunns viktig rominfrastruktur er helt nødvendig. Det viser seg historisk at det som har vært kjekt å ha, etter hvert har blitt noe vi må ha. Miljøovervåking er et godt eksempel.

Norge er befolkningsmessig et lite land med store arealer, særlig i de nordlige områdene. Det å sikre norske sikkerhets- og forsvarspolitiske interesser har høy prioritet, og romvirksomheten er en stadig viktigere del av dette. Vi ser at flere land blir stadig mer oppmerksomme på viktigheten av tilstedeværelse i rommet, og det tillegges stadig mer vekt innenfor sikkerhetspolitikken. Her må ikke Norge bli hengende etter.

Med enorme havområder av strategisk og økonomisk stor interesse både nasjonalt og internasjonalt har Norge et stort ansvar for å ivareta og forvalte disse interessene og ressursene. Uten en tydelig politikk som også innbefatter romvirksomheten, vil vi ikke sikre dette godt nok.

Norge har en betydelig satsing på romvirksomhet og deltar i flere internasjonale programmer. Det er våre nasjonale behov som er førende for hvilke programmer og i hvilken grad vi skal delta. Norsk økonomisk deltakelse i romprogrammer avgjøres da også i de årlige budsjettene, slik tradisjonen er for hvordan statsbudsjetter utformes her til lands.

For å samle trådene i det løpende arbeidet vil jeg peke på Norsk Romsenter. Det tilligger dem å organisere kontakt med industrien, academia og viktige brukergrupper. Norsk Romsenter har også fått fullmakt til å etablere et faglig råd. Det er gode grunner til å etablere et slikt råd for å motvirke siloeffekter i bransjen, men også mellom de ulike politiske interessefeltene.

Det er gledelig at vi i dag ber regjeringen sørge for at Andøya Spaceport skal realiseres. Det vil kunne bli en spydspiss i norsk romsatsing, og ringvirkningene vil være store både i regionen og også nasjonalt for hele bransjen. Slike fyrtårn vil også bidra til ytterligere statusøkning for fagfeltet, noe som lover godt for fremtidig utdanning, forskning og innovasjon.

Norge er allerede ledende på flere teknologiske områder innenfor romfart, og både eksisterende satellitter og fremtidige raketter har og vil ha norsk teknologi om bord, til og med teknologi fra mitt hjemdistrikt, Vestfold.

Vi ser også at kunnskapen vi har ervervet gjennom mange år med utviklingen av dypvannsteknologi, er overførbart til det ytre rom. Når Norge nå skal omstille seg, er lenken mellom de dype hav og det ytre rom et sterneeksempel.

Norsk romvirksomhet er i en rivende utvikling og har enorm betydning sivilt, militært og for fremtidig verdiskaping. Vi legger nå til rette for at Norge henger med og på enkelte områder fortsetter å lede an i den globale romindustrien.

Åsunn Lyngedal (A) [11:13:55] (ordfører for saken): Jeg ser at jeg nå har enda flere grunner til å takke komiteen for et godt samarbeid i saken – og kanskje særlig min kollega Eidem Løvaas, som var så sporty at han var her da jeg skulle ha vært her.

Noen ganger får næringskomiteen saker til behandling som bærer i seg muligheter for fremtiden – for ny teknologi, som vi ikke nødvendigvis kjenner i dag, som kan brukes til å gi oss kunnskap som vi faktisk ennå ikke kjenner nytten av.

Jeg vil takke komiteen for godt samarbeid, og jeg er veldig glad for at vi i dag ikke bare skal fatte det sedvanlige vedtaket vi har gjort så mange ganger denne våren, nemlig at meldingen vedlegges protokollen. Det var spennende å sette seg inn i strategien, men den var hovedsakelig en beskrivelse av Norges kapasiteter innenfor romindustri og -forvaltning. Det var lite som vitnet om nye politiske tanker og spennende nye satsinger, og ved at næringskomiteen i dag enstemmig skal vedta at de ønsker å bygge Andøya Spaceport, tilfører vi en liten smak av fugl og gir en traust strategi et nytt løft.

Gjennom etableringen av Europas første oppskytingsbase for småsatellitter på Andøya får Norge en kapasitet som er attraktiv for industrien i Norge, og mange bedrifter, enten de er organisert i NIFRO eller Abelia, eller de heter Kongsberg Gruppen eller Nammo, har sagt at dette gir dem muligheter til viktige industrielle samarbeid utenfor Norge.

Vi vet at etableringen har betydning for Forsvaret, fordi det er verdifullt med tilgang på oppskytingskapasitet for satellitter, og vi vet at flere NATO-allierte også finner det attraktivt.

Vi har noen konkurrenter til det å bygge Andøya Spaceport, men med beliggenhet nær Nordpolen vil jeg hevde at Andøya er det beste valget, særlig for Norge, som en europeisk arktisk stat, med stor interesse for den informasjonen vi kan hente i polare baner. At Andøya kan by på den beste beliggenheten, gjør meg som Nordland-politiker ekstra glad, fordi Andøya er et samfunn som fortjener Stortingets særskilte oppmerksomhet etter store tap av statlige arbeidsplasser. Det å kunne etablere opp mot 200 nye faste arbeidsplasser på Andøya innenfor framtidensrettet industri er viktig for Arbeiderpartiet. Det er viktig for Nordland fylke og for oss på Stortinget. Så krever det oppfølging i Prop. 127 S for 2019–2020, som Stortinget skal behandle i neste uke, for da bevilges pengene. Men det får vi tro går bra.

Industrien må forvalte denne vekstimpulsen godt. En må bre seg ut i verdikjeden, snakke godt sammen og snakke med kompetanseleverandørene våre på universitetene. Studentene ved landets eneste satellitteknologistudium ved UiT i Narvik vil gjerne samarbeide med flere bedrifter, og de, sammen med NTNU, har etterlyst midler til studentsatellitter, fordi det skaper stort engasjement.

Komiteen har i sin innstilling lagt stor vekt på å beskrive kompetansemiljøene i Norge knyttet til romvirksomhet og å peke på hvilken kompetanse industrien sier de er avhengig av for å løfte videre. Det er fordi meldingen ikke berører kompetansebehovet i næringen i det hele tatt, og fordi kompetanse er viktig for enhver industri.

Teknologifagene er av høringsinstansene løftet som det viktigste. For oss som ikke er så inne i alle nyansene, er det vel ingeniørkompetanse en trenger, både de spesialiserte og de med bredde.

80 pst. av det satellitter registrerer for oss, er knyttet til kommunikasjon og til å observere jorden. Begge deler skal vi gjøre mer av. Vårt behov for å observere jorden bare øker med klimaendringene, fordi dataene gir oss bedre grunnlag for riktige beslutninger. Derfor har Arbeiderpartiet gått inn for å etablere et senter for jordobservasjon i Tromsø knyttet til kompetansemiljøene og den store bedriften KSAT der. Det får vi dessverre ikke regjeringspartiene eller Fremskrittspartiets støtte til, men vi vil gi subsidiær støtte til deres forslag til vedtak II om å utrede en slik etablering.

Mest alvorlig i denne saken er det at regjeringen skaper tvil om hvorvidt Norge skal delta i EUs programmer innenfor romindustri. Regjeringspartiene skriver at det skyldes at de «kan ikke forskuttere arbeidet med statsbudsjettet for 2021», men jeg håper vi i dag kan få høre en statsråd som i alle fall kan uttrykke en ambisjon om deltakelse, selv om vi på ingen måte skal bevilge penger her.

Arbeiderpartiet har også foreslått et strategisk råd for utvikling av norsk romvirksomhet, som Stortinget vedtok i 2016. Et slikt råd har man i England og USA, og vi mener det vil gi næringen et viktig samråd og tilgang til politiske myndigheter.

Vi har også ønsket oss et nasjonalt romprogram som vi kan styre helt ut fra nasjonale interesser, og mener det vil gi industrien en langsiktighet og forutsigbarhet som hadde styrket den.

Med det tar jeg opp de forslagene som Arbeiderpartiet er en del av.

Presidenten: Representanten Åsunn Lyngedal har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Geir Pollestad (Sp) [11:19:14] (leiar i komiteen): Eg er veldig glad for at me i dag behandlar ei stortingsmelding om romfartsverksemda, for det var ikkje gjeve at det skulle verta sånn. Det var lenge sånn at ein frå regjeringshald meinte at ein strategi fekk halda. Men det er klart at for næringa er det veldig viktig å få ei stortingsmelding og eit stort fleirtal i Stortinget som sluttar opp om veldig mykje. Det er mykje meir sikkerheit i det enn å ha ein strategi utarbeidd av eit departement og ei relativt svak mindretalsregjering. Eg trur det er veldig viktig at me brukar denne stortingsmeldinga til å gje næringa føreseielegheit.

For Senterpartiet er romfartsnæringa ei spesiell næring. Det er ei distriktsnæring. Me er jo opptekne av å ta heile landet i bruk, og det som er fint med romfartsnæringa, er at dei òg tek dei øvre laga av landet vårt i bruk.

Så kva punkt er viktig for Senterpartiet? Eg skal ta nokre ting veldig konkret. For oss er det som skjer på Andøya, svært viktig. Me håpar at me no får på plass Andøya Spaceport, men me er ikkje ferdig med det. Me ønskjer å utvikla miljøet på Andøya vidare, ut over det som no ligg der.

Så synest me at næringa fortener eit systematisk og godt samarbeid med myndigheitene. Difor foreslår me noko som kan høyrast keisamt ut – ein handlingsplan og eit strategisk råd, som næringa har etterspurt.

Ein annan ting som er viktig for næringa, og som heller ikkje skapar dei store overskriftene, er følgjemidlane til romnæringa. Der meiner Senterpartiet at me skal ha ein forpliktande opptrappingsplan for dei, sånn at næringa kan veta kva dei har å halda seg til i åra framover.

For Senterpartiet er òg føreseielegheit og ryddigheit rundt internasjonalt samarbeid veldig viktig. Det gjeld ikkje berre EUs romprogram. Senterpartiet er òg opptekte av at vårt internasjonale samarbeid ikkje skal avgrensast til EU og ESA, men gå vidare og òg i kontakt med andre land.

Det er eit paradoks at det som kanskje skapte det store engasjementet for romfart i næringskomiteen i si tid, var då Monica Mæland føreslo å kutta stort sett det som var av pengar. Stortinget fekk pengane inn igjen, og det trur eg var ein vekkar for mange om kor viktig denne næringa er.

Eit sjettest punkt for Senterpartiet er å utvikla eit godt og relevant studietilbod til næringa. Neste punkt Senterpartiet er opptekte av, er å styrkja infrastrukturen, utvikla laboratoriekapasiteten osv.

Me har òg, saman med Arbeidarpartiet og SV, gått inn for eit nasjonalt senter for rombasert verksemd i Tromsø. Me ser at me får ikkje fleirtal for det no, men Senterpartiet ønskjer då å støtta forslaget til vedtak II i innstillinga subsidiært. Så er det avklart at me gjer det,

og det vert forhåpentlegvis ein samrøystes komité som står bak alle dei vedtaka som ligg her.

Eg vil berre avslutta med å seia at det er veldig stigande og godt engasjement for romfartsnæringa i komiteen. Eg trur det vert lagt merke til av industrien, eg trur det vert lagt merke til av resten av Stortinget, at ein tek denne næringa meir på alvor enn det ein kanskje har gjort tidlegare. Eg trur ikkje ein er heilt i mål, men det er ei næring som gjer veldig mykje som er spennande og gøy, så moglegheita for å skapa ytterlegare engasjement burde definitivt vera til stades. Eg har lyst til å takka næringa for dei innspela og det engasjementet dei har hatt i denne prosessen, som har gjort at innstillinga har vorte så god som ho har vorte, i tillegg til det gode samarbeidet som har vore mellom partia i komiteen i dette, anten det har vore opposisjonsparti eller posisjonsparti.

Til slutt – eg tek dette i litt motsett rekkefølge – vil eg takka saksordføraren, som iallfall heilt inn til debatten skulle starta, hadde gjort ein utmerkt jobb, men som òg heldt eit glitrande nummer to-innlegg om stortingsmeldinga.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:24:35]: Da har vi igjen fått en rommelding. Det er 7 år siden forrige gang, og før der igjen var det 26 år siden vi hadde en melding om romvirksomheten i Norge. Og med den utviklingen romfartsindustrien har, er kanskje både 26 år og 7 år i overkant lenge, så mitt ønske er at vi kan få en rommelding til behandling i denne salen noe oftere enn om 26 år eller henholdsvis 7 år. Jeg tror det er viktig for romnæringen å ha noe mer å forholde seg til, og litt oftere.

Meldingen er bra, men den får også en del kritikk fordi den ikke er konkret nok på visse områder – så konkret som noen kanskje skulle ønske seg. Samtidig er det, som jeg startet med, slik at utviklingen i denne næringen skjer utrolig fort, og det som var riktig og viktig i går, er det ikke sikkert er så riktig og viktig i dag. Det kan til og med være utdatert i dag. Romfart og romfartsnæringen er ferskvare, derfor er det også veldig vanskelig å være eksakt og veldig konkret i en slik melding.

Fremskrittspartiet har lenge vært opptatt av én ting, og det er Andøya Spaceport. Å ikke bygge ut Andøya Spaceport. vil ikke si at vi står stand by i romnæringen, det vil heller si at vi tar et skritt tilbake. Dette er et utrolig viktig prosjekt for å få fortgang og utvikling i norsk romindustri og norsk romnæring – en næring som nå ikke bare omfatter statlige etater og statlig engasjement, men også privat, gjennom industri og deleleveranser og bygging av rakettmotorer og raketter. Kongsberg og Raufoss er to som er tungt inne i det, men de har også sine underleverandører, og dette begynner å bli business i privat

næringsliv. Det er noe vi må ta imot med glede og prøve å utvikle framover.

Da romnæringen startet i Norge og det statlige initiativet kom, var det, som det har blitt uttalt, viktig å få staten til å gå inn og være en katalysator for å få ting i gang, men desto viktigere er det at vi legger forholdene til rette for nettopp privat næringsliv, slik at de kan komme inn og bidra med både kompetanse og investeringer og være med på å utvikle industrien og næringen på en god måte. Det føler jeg blir ivaretatt på en god måte gjennom meldingen.

Så er det én ting som også er viktig når vi prater om romvirksomhet og det som skjer i rommet. Disse romprogrammene og det vi driver med, omfatter veldig mange områder, for både sjøfart og overvåking av nordområdene, men det som er særst viktig, er det som har med sikkerhet å gjøre. Romfart og romindustri har en utsatt infrastruktur. Den er det viktig å ta vare på, og det bør være i fokus. Én ting er at mange av de sivile tjenestene vi har, som er samfunnskritiske, går gjennom satellittkommunikasjon. Satellitter er utsatt, men det er også nedlastingsstasjoner, altså satellittbaser på jorda. Så det å ha back up-systemer er utrolig viktig for at vi skal kunne ivareta de samfunnskritiske oppgavene som romindustrien og satellitter er en del av. Jeg håper det blir fokusert på det også framover, og jeg ser i meldingen at regjeringen har stor oppmerksomhet på det, men det er noe som ikke må nedprioriteres på noen som helst måte.

Fremskrittspartiet er med på flertallsmerknadene som ligger i saken, selv om vi ved en inkurie ikke klarte å komme inn i dem i forbindelse med den første avgivelsen. Nå har vi fått ordnet opp i det, så det ikke skal være noen tvil om at vi støtter det. Vi støtter også forslagene i innstillingen. Vi har også vurdert noen av forslagene fra den rød-røde opposisjonen, men vi har foreløpig ikke konkludert der. Mest sannsynlig vil vi ikke støtte noen av de forslagene, men det kommer litt an på hva statsråden sier i salen i dag.

Katrine Boel Gregussen (SV) [11:29:34]: Det er bra at vi nå får en ny og mer oppdatert strategi for norsk romindustri. Men selv om romstrategien er etterlengtet, kunne den ha vært bedre. Vi trenger en mer offensiv og tydelig romstrategi med konkrete tiltak som gir oss en klar forståelse av hvordan vi skal bygge opp denne nye og spennende næringen. Derfor har vi i lag med Arbeiderpartiet og Senterpartiet lagt fram en rekke forslag for å forbedre strategien. Gode forskningsmiljøer, spennende utdanningsmuligheter og høykompetent arbeidskraft er viktige faktorer for å kunne videreutvikle den teknologi- og kunnskapskrevende bransjen som romindustrien er. Økt aktivitet i rommet kan også gi oss mer kunnskap som kan bidra til å løse flere utfor-

dringer, i tillegg til å ha stor betydning for sikkerhet i havområdene. Et lite land som Norge har en stor rolle å spille i den globale sikkerhetspolitiske situasjonen. Landet vårt må være pådriver for rettferdige spilleregler i verdensrommet. Spesielt med tanke på at store private aktører ser på mulighetene for å utnytte ressursene i verdensrommet, er det viktig med klare regler som også tar hensyn til de små landene.

Norsk romvirksomhet kan bli et teknologieventyr for oss nordlendinger, og strategien vi behandler i dag, handler om næringspolitikk, innovasjon og verdiskaping. Vi er kommet kjempelangt i ESA-samarbeidet, det utvikles næringsklynger i Tromsø og på Svalbard, og satellitteknologien kan bidra til bedre miljøovervåking, kartdata, sikkerhet og utvikling av ulike typer nye infrastrukturløsninger for mange typer næringer.

For at Norge skal kunne bli den ledende romnasjonen i Arktis, trenger vi en plan. Vi kommer til å ha behov for mye mer kompetanse og arbeidskraft. Vi trenger en mer helhetlig og langsiktig rompolitikk der man tar større utdanningspolitiske grep for å imøtekomme behovet som etterspørres. Vi burde legge mer til rette for forskningsprosjekter og styrke studietilbudet innenfor romvirksomhet ved å gi et tilbud som er relevant for næringen, praksisplasser knyttet opp mot utdanningen, sånn at vi kan gi den kompetansen som vi trenger i et langsiktig perspektiv. Det er også viktig at Norge forplikter seg til EUs romprogram og tar initiativ til andre viktige internasjonale samarbeid i romvirksomheten.

Jeg vil også nevne at denne romstrategien først og fremst handler om næringspolitikk. Det er noen sikkerhetspolitiske fordeler med å ha kapabiliteter på romvirksomhet. For eksempel vil vi være mer uavhengig av andre og vil derfor bedre kunne hevde suverenitet. Men SV er kritisk til at forsvarspolitikken dras inn i dette. Vi er bekymret for at verdensrommet skal bli en ny arena for våpenkappløp og opprusting, og er derfor skuffet over at regjeringen ser ut til å ha lagt seg på en ny linje i rompolitikken der norske romkapabiliteter skal forsvare norske militære interesser. Det kan komme til å bidra til mer spenning og usikkerhet og potensielt gjøre Andøya til et militært mål. Vi fra SV kommer til å jobbe mot denne utviklingen.

SV er veldig glad for at en samlet komité går inn for at realiseringen av Andøya Spaceport skal settes i gang. Det er viktig for Andøya, som har vært rammet av en systematisk nedbygging over år. Når staten gjør så store inngrep i et lite samfunn, er det også rett og rimelig at man peker på Andøya som et satsingsområde for romvirksomheten i Norge. Omstillingen Andøya som samfunn har stått i, har ikke vært så god som den burde vært, og vi ser på dette som en mulighet til å reise store kompetansesarbeidsplasser på Andøya. Det skulle faktisk

bare mangle at vi stiller opp for Andøy-samfunnet, sånn at de får en så myk landing som overhodet mulig etter det de har vært gjennom.

Vi vet at satellitter som en del av en stadig mer sammenkoblet verden, blir enda mer viktig. Å få dette miljøet på plass kommer til å gi oss et kjempefortrinn, og vi har nå mulighet til å ta en ledende rolle og kan skape et høyteknologisk miljø som gjør at Norge og Andøya står i front i en teknologisk utvikling vi ikke aner omfanget av.

Vi har også fått innspill fra fiskerinæringen på Andøya om at dette kan komme til å ha noen konsekvenser for fiskeriet. Derfor legger vi i dag fram et løst forslag der vi ber regjeringen

«utrede konsekvensene realiseringen av Andøya SpacePort har for fiskerinæringen og gå i dialog med næringen for å utarbeide avbøtende tiltak som sikrer en fortsatt sterk fiskerinæring på Andøya og i nærområdene».

Det gjør vi med tanke på at vi må sikre gode tiltak også for denne næringen, samtidig som Andøya Spaceport blir realisert. Og vi håper på støtte for forslaget vårt.

Jeg tar til slutt opp SVs forslag i saken.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Da har representanten Katrine Boel Gregussen tatt opp forslaget hun refererte til.

André N. Skjelstad (V) [11:34:40]: Norge har en blomstrende romvirksomhet med et økt antall høyteknologiske arbeidsplasser over hele landet. Romvirksomheten er innovativ, internasjonal næringsaktivitet som også bidrar til at Norge kan løse viktige nasjonale oppgaver knyttet til suverenitetsutøvelse, maritim overvåking, miljøovervåking og kommunikasjon i nordområdene. Rominfrastrukturen kan være av stor betydning når vi skal oppnå alle visjonene vi har for smartere byer, mer effektiv utnyttelse av naturressurser, mer effektivt landbruk og høyere presisjon i utbygging av veier og infrastruktur. Også for samfunnssikkerhet og suverenitetsutøvelse har romvirksomheten en stor nytteverdi.

Norsk romvirksomhet er viktig sett i lys av Norges særstilling som en befolkningsmessig liten arktisk nasjon med et stort havområde med betydelige økonomiske og strategiske interesser. Det er gledelig at et samlet storting stiller seg bak satsingen på Andøya Space Center. Basen er viktig for å synliggjøre norsk romindustri i Europa og kan brukes til en oppbygging av helnorsk industri som kan levere i hele næringskjeden. Dette omfatter alt fra design, utvikling og oppskyting av småsatellitter til nedlasting og behandling av data. Oppskytings-

basen vil styrke Norges autonomi og konkurransekraft, både sivilt og militært, på områder der vi i dag er avhengige av utenlandske leverandører.

Dette vil dessuten ligge svært godt plassert med tanke på utskyting av satellitter i polare baner for jordobservasjon, og dette vil gi Norge et konkurransefortrinn framfor aktører med mindre gunstig beliggenhet.

Derfor var det en gledens dag da min partikollega næringsminister Iselin Nybø og regjeringen slapp nyheten om at det skulle investeres opptil 365 mill. kr for å bygge Andøya Spaceport. Andøya Spaceport er et svært spennende prosjekt som kan gi både arbeidsplasser på Andøya og interessante muligheter for en videre utvikling av Norge som romnasjon.

Romindustrien er en internasjonalt orientert industri. Det er viktig med godt samarbeid på tvers, og det er avgjørende at Norge deltar i internasjonale program gjennom EU og andre allierte. Deltakelsen i ESAs programmer er svært sentral i utviklingen av den norske romindustrien. ESA står for de fleste samarbeidsprosjektene i Europa, og norsk deltakelse er av høy strategisk viktighet for Norge og norsk næringsliv. EUs forskningsprogram og EUs romprogram blir en stadig viktigere arena for utvikling av europeisk samarbeid om romvirksomhet. Norge har stor nytte av å delta i jordobservasjonsprogrammet Copernicus. Europas ønske om å bli uavhengig av stormaktene har gjort Galileo til et viktig satellittnavigasjonssystem under sivil kontroll med global dekning.

På vegne av Venstre må jeg si at det er viktig at vi fortsetter det gode samarbeidet vi har bl.a. med EU på dette området. Internasjonalt samarbeid er også viktig for å rekruttere til næringen og for utvikling av kunnskap i industrien. Romindustrien er en kunnskapsintensiv sektor. Derfor er kompetanse gjennom utdanning og forskning særdeles viktig. Særlig teknologisk kompetanse etterspørres av bedriftene. Dette må vi satse videre på.

Så er det ikke til å komme fra at det også finnes noen utfordringer med romindustrien. Det er ikke bare på jorden mennesker forsøpler. Det er også masse søppel i verdensrommet. Romsøppelet består av mye forskjellig, alt fra store satellitter som ikke lenger er i bruk, til raketterester med mer. Det er altså menneskeskapte ting som ikke lenger er nyttig, men som ikke ryddes vekk, fordi det er dyrt og vanskelig. Selv om mye av søppelet brenner opp når det omsider ramler ned mot jorden, blir mye svevende i mange, mange år. Fordi forsøpling generelt må unngås og fordi søppelet faktisk kan skade operative satellitter og annet utstyr som brukes i verdensrommet, er det svært viktig at vi som politikere viser at vi er bevisst på denne utfordringen. Det gjelder også næringene, at de tar det på alvor selv.

Steinar Reiten (KrF) [11:38:44]: Den 29. november 2016 gjorde Stortinget et enstemmig vedtak der regjeringen ble bedt om å utarbeide en norsk romstrategi. Det har tatt tid å kvittere ut det vedtaket, men nå har regjeringen valgt å utarbeide en egen stortingsmelding der strategier for norsk romvirksomhet de kommende årene blir grundig beskrevet. Det er bra, og det er på tide.

Forrige gang Stortinget behandlet en stortingsmelding om norsk rompolitikk, var våren 2013. I løpet av årene som har gått siden da, har det skjedd en enorm utvikling på dette området. Et av de viktigste utviklingstrekkene er at private aktører er på full fart inn i romfarten som leverandører av teknologi for å skyte opp nyttelast og mennesker i verdensrommet. Det selskapet som har gjort seg sterkest gjeldende i så måte, er SpaceX i USA. I fjor skjøt selskapet opp en nyttelast bestående av 60 småsatellitter for telekommunikasjon, og for litt over en uke siden ble Dragon-kapselen med to astronauter om bord sendt opp til den internasjonale romstasjonen. Det er første gang i historien at en privat aktør har sendt mennesker ut i verdensrommet. Teknologiske nyvinninger og rimeligere oppskytningsløsninger er også svært interessant for Norge, i og med at vi inntil nå har hatt begrenset mulighet til å anskaffe og skyte opp egne satellitter.

Et annet utviklingstrekk er den kraftige veksten i nedstrøms romsektor, der kommersielle muligheter åpner seg ved produksjon og salg av varer og tjenester basert på utnyttelse av sensordata, satellittkommunikasjon og satellittnavigasjonstjenester. Det er i så måte interessant at Norge også bidro ved gjennomføring av SpaceX sitt Dragon-prosjekt ved at data fra romfartøyet ble lastet ned og videreformidlet via norske bakkestasjoner.

Vi ser også at samfunnssikkerhet, beredskap og forsvaret blir en stadig viktigere drivkraft i utviklingen av romfartsteknologi og bruk av verdensrommet. Det gjør at vi også i Norge har behov for å styrke og videreutvikle egen kapasitet på dette området. I sum viser disse utviklingstrekkene at regjeringens stortingsmelding kom i rett tid, og ikke en dag for tidlig.

De fire hovedmålene for norsk romvirksomhet som blir nevnt i meldingen, er prioriteringer som er viktige, og som vi i Kristelig Folkeparti støtter helt og fullt opp om. Vi er spesielt glad for at en samlet komité adresserer behovet for et nasjonalt romprogram som gjør Norge i stand til å satse der vi har våre industrielle fortrinn, samtidig som programmet retter seg særlig mot nasjonale behov. Komiteen viser til at et nasjonalt romprogram bør ha som et sentralt mål å bygge en sterkere norsk verdikjede innen satellitter ved å investere i det som kan bli Europas første spaceport på Andøya. Videre peker en

samlet komité på at programmet bør fokusere på behovet for kompetanse innen industrien i årene framover, samt styrking og innretning av forskningsaktiviteten.

Det er også svært viktig at et romprogram også inneholder virkemidler som nasjonale følgemidler i europeiske romprogram. Gjennom de midlene bygger vi norsk kunnskap og teknologi som kan benyttes som plattform for videre vekst internasjonalt.

Det viktigste signalet som en samlet komité gir i innstillingen til Meld. St. 10, er likevel å understreke viktigheten av at Norge realiserer Andøya Spaceport og investerer og gir tilskudd i den størrelsesorden som er nødvendig for å komme i gang. Romindustrien sammen med utdannings- og forskningsmiljøer er samstemte i at dette er den største vekstimpulsen sektoren kan få nasjonalt. Det pågår også et europeisk romkappløp der flere land har som mål å være først med å etablere oppskytningskapasitet for småsatellitter.

Med den brede tverrpolitiske enigheten som nå er oppnådd om i vedtaks form å be regjeringen om å realisere planene for Andøya Spaceport så raskt som mulig, er vi i Norge et langt skritt videre i å vinne det kappløpet. Dette er også gode nyheter for et lokalsamfunn som er inne i en tøff omstillingsprosess. En etablering av Andøya Spaceport vil bety et hundretalls nye kompetansearbeidsplasser og spennende utviklingsmuligheter som et europeisk senter for denne typen oppskytningskapasitet. Nå blir rompolitikk også god distriktspolitikk, og intet kan være bedre, sett fra Kristelig Folkepartis ståsted.

Så er det også et par viktige punkt der opposisjonen og regjeringspartiene ikke er enige. Mens opposisjonen ønsker og peker på Tromsø som et nasjonalt senter for rombasert virksomhet, ber regjeringspartiene om at behovet for et slikt senter blir utredet, herunder en eventuell hensiktsmessig lokasjon. I likhet med våre regjeringspartnere mener vi også at opposisjonens ønske om å opprette et strategisk råd for norsk romvirksomhet allerede er ivarettatt ved at Norsk Romsenter i tildelingsbrevet for 2020 fikk fullmakt til å etablere et faglig råd.

Statsråd Iselin Nybø [11:43:34]: Sist gang det ble gjort en strategisk gjennomgang av norsk rompolitikk, var i forbindelse med stortingsmeldingen Mellom himmel og jord: Norsk romvirksomhet for næring og nytte – i 2013. At regjeringen velger å gjøre en ny gjennomgang nå, skyldes dagens rivende utvikling i romsektoren, betydningen rom- og satellittbaserte tjenester har for det norske samfunnet og rommets strategiske betydning militært, sivilt og for framtidig verdiskaping. I arbeidet med rommeldingen har regjeringen lagt vekt på å få innspill fra virksomheter, fra næringslivet og fra andre interessenter.

Romvirksomhet engasjerer og begeistrer – også her på Stortinget. Jeg opplever at det er bred politisk enighet om hovedlinjene i den norske politikken for romvirksomhet. Norsk statlig satsing på romvirksomhet er nytteorientert, med vektlegging av næringsutvikling og konkrete nasjonale brukerbehov innenfor – ja, nær sagt alle samfunnssektorer.

Regjeringen har følgende fire mål for norsk romvirksomhet:

- å fremme lønnsomme bedrifter, vekst og sysselsetting
- å dekke viktige samfunns- og brukerbehov.
- å sørge for tilfredsstillende sikring av samfunnsviktig rominfrastruktur
- å sikre norske utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitiske interesser i romvirksomhet og det ytre rom

Vektleggingen av nytte og næring ligger fast, og internasjonalt samarbeid skal fortsatt være bærebjelken i Norges satsing. Vi skal fortsatt delta aktivt i ESA, og vi vurderer også vår videre deltakelse i EUs romprogrammer fra 2021. I tillegg setter vi i fokus sikring av samfunnsviktig rominfrastruktur og å sikre norske interesser i utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikken. Blant annet jobber vi med en ny romlov for å sikre en tidsriktig og framtidsrettet regulering på området.

Holdningen til hvordan romvirksomheten skal organiseres, er pragmatisk, med vekt på å utnytte tilgjengelige muligheter som kan dekke nasjonale behov på en kostnadseffektiv måte, ofte gjennom internasjonalt samarbeid, andre ganger gjennom å utvikle løsninger i nasjonal regi. Space Norway sitt prosjekt for bredbåndskommunikasjon i nordområdene illustrerer det godt. Norge har et særlig behov for kommunikasjon i nordområdene, men løsningen finner vi i samarbeid med andre. Prosjektet er statlig eid, med kommersielle kunder, og har blitt mulig gjennom et sivil-militært internasjonalt samarbeid.

Vi skal fortsette å utnytte våre særnorske fortrinn, og Andøya er en av få plasser i Europa der det kan være mulig å skyte opp satellitter. Jeg er glad for at vi har hele Stortinget i ryggen når vi sier at vi vil bidra til å realisere Andøya Spaceport, forutsatt selvfølgelig at selskapet klarer å utvikle en lønnsom forretningsmodell som er i samsvar med de statsstøttereglene som er i EØS-avtalen.

Norsk romnæring er en høyteknologisk næring som gjør det godt i sterk internasjonal konkurranse, og romteknologi muliggjør innovasjon og utvikling i hele næringslivet. Med denne rommeldingen legger vi grunnlaget for en framtidsrettet norsk romvirksomhet som bidrar til verdiskaping og bærekraftig vekst som kommer hele samfunnet til gode.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åsunn Lyngedal (A) [11:47:56]: Etter min oppfatning vil noe av det aller viktigste vi skal få lov til å gjøre i dag være å vedta at regjeringen må sørge for å bygge Andøya Spaceport. Men bevilgningen gjør vi jo ikke i dag; den ligger i krisepakken, kalt Prop. 127 S for 2019–2020, som behandles neste fredag. Forslaget til bevilgning er fremmet der med tre forutsetninger, hvorav den første er at egenkapitalen må forventes å gi staten avkastning som tilsvarer det en rasjonell markedsinvestor ville ha akseptert.

Verden er litt annerledes nå enn den var bare i starten av mars. Renten har gått mot null, sikkerhet for avkastning i et hardt prøvet næringsliv har forandret seg. Statsråden var i sitt innlegg inne på at det må være en lønnsom investering. Hvor lønnsom ser statsråden for seg at den må være? Hvilken avkastning ville en rasjonell markedsinvestor ha akseptert for å investere i Europas første oppskytningsbase for små satellitter?

Statsråd Iselin Nybø [11:48:57]: Det som representanten og saksordføreren tar opp, er jo den jobben som de holder på med oppe på Andøya akkurat nå. Det er et veldig spennende prosjekt, og det er mange som er interessert i det prosjektet. Riktignok er kanskje situasjonen ute i verden akkurat nå litt annerledes enn den var for noen måneder siden, men når vi snakker om denne industrien, denne type næringsutvikling, så er linjene lange. Det har også en del strategiske betydninger og det er beslutninger som skal tas av ulike interessenter der ute.

Min oppfatning når det gjelder dette med å lage en forretningsmessig lønnsom modell, er at det er noe vi er enige om at må ligge til grunn, og som også Andøya selv ønsker. De ønsker jo å være en del av et industrieventyr. Min oppfatning er at det jobbes godt med det, og jeg har god tro på at de skal klare å lage en modell og også få med seg andre interessenter på det.

Åsunn Lyngedal (A) [11:50:01]: Jeg skal gå over til EU-midler, og så får jeg heller komme tilbake til avkastningskravet hvis jeg får en tredje replikk.

Vi vet at norsk romindustri skaper veldig store verdier når de kan delta i internasjonale programmer. Tradisjonelt har de viktigste programmene ligget i ESA, men EU-programmene blir stadig viktigere: Copernicus på jordobservasjon, Galileo på kommunikasjon, og også EGNOS. I romindustrimeldingen skapes det usikkerhet om hvorvidt Norge skal delta i EU-programmene i framtiden. NIFRO, interesseorganisasjonen for norsk romindustri, sier at det har gitt uheldige signaler til samarbeidspartnerne som industrien har ute i Europa, om Norge kommer til å være aktuelle samarbeidsbedrifter i framtiden. Og så sies det i merknader i denne saken, i innstillingen, at det skyldes at man ikke vet helt hvordan

budsjettet i 2021 blir. Men jeg ser at statsrådens regjeringskollega Asheim i mars 2020 ser ut til å ha forskuttert at vi skal delta i EUs forskningsprogram Horisont Europa. Så har regjeringen ambisjoner om å delta i EUs romprogrammer?

Statsråd Iselin Nybø [11:51:08]: Det er ingen tvil om at det internasjonale samarbeidet er viktig når det gjelder denne industrien og utviklingen her. Vi er i dag med i ESA. Vi er med i romprogrammene i dag, som har hatt stor betydning for utviklingen av teknologien, for utviklingen av industrien og for det miljøet som vi også har i Norge.

Så er det slik at det er Stortinget som må fatte en beslutning om vi fortsatt skal være med i EU-programmene. Det er nye programmer. Det gjelder ikke bare romprogrammene, det er jo slik over hele fjøla. Det jobber vi med nå. Det er noe vi ser på opp mot statsbudsjettet som vi legger fram til høsten, og det er da Stortinget får anledning til å beslutte om vi skal være med eller ikke være med. Men at det har hatt stor betydning, er det ingen tvil om.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:52:08]: I mitt innlegg var jeg litt inne på hvor ofte, eller ikke ofte, en slik melding har kommet til Stortinget. Jeg var også litt inne på hvor konkret eller ikke en slik melding er og kan være.

De rød-røde i opposisjonen har lagt fram en rekke forslag, bl.a. et forslag som går på å utarbeide en konkret handlingsplan for romindustrien. Mitt spørsmål til statsråden er: Hvordan ser hun på å utarbeide en slik handlingsplan, og hvordan ser hun på å styre etter en konkret handlingsplan?

Statsråd Iselin Nybø [11:52:46]: Noe som jeg synes er utfordrende med det forslaget som ligger fra de røde, er at det skal utarbeides en konkret handlingsplan for romindustrien gjennom et nasjonalt romprogram. Og det kan gi litt assosiasjoner til at man skal ha et statlig Apollo-program. Det skal vi ikke. Vår rompolitikk har vært mytebasert. Vår rompolitikk handler om det samarbeidet som er mellom industrien og forskning og utviklingsmiljøene. Det må den fortsatt gjøre. Vi bruker mye penger på dette i dag, vi er med i ESA, vi er med i EUs romprogrammer, og jeg er opptatt av at vi i fortsettelsen må ha i fokus det som handler om rom. Det er noe som har lange linjer, men det skjer veldig mye på kort tid. Og jeg er helt enig med representanten i at det har gått litt for lang tid siden Stortinget sist fikk til behandling en melding som dette. Hvordan vi skal gjøre det framover, får vi komme tilbake til, men at Stortinget bør diskutere dette oftere, det er jeg helt enig i.

Geir Pollestad (Sp) [11:54:05]: Det passa eigentleg fint at den tidlegare næringsministeren har kome i salen, som eg prøvde å gje skryt fordi hennar kutt i romprogramma skapte eit kraftig engasjement, som ein framleis lever på i denne salen.

Men i dag er det òg sånn at dei raud-grøne partia, Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV, har lagt inn forslag om at ein skal sikra norsk deltaking i EUs romprogram i perioden 2021–2027, at ein ønskjer ein opptrappingsplan for dei nasjonale følgjemidlane. Denne stortingsmeldinga er jo laga for at ein skal sikra at dette til ein viss grad skal vera føreseieleg. Og når ein går imot denne typen forslag, vert ein litt usikker, og spørsmålet mitt er: Kan statsråden garantera at ein vil fortsetja, iallfall til neste år, i EUs romprogram og at ein vil ha nasjonale følgjemidlar minst på dagens nivå og aller helst med ein opptrappingsplan?

Statsråd Iselin Nybø [11:55:06]: Representanten vet veldig godt at det er gjennom budsjettene vi fatter disse beslutningene, og at dette sånn sett vil avgjøres budsjett for budsjett.

Når det gjelder EUs romprogrammer, har vi vært med på det før, og skal nå ta en beslutning om vi skal fortsette å være med på de nye programmene som nå legges fram. Den beslutningen blir fattet til høsten. Det er en del av det budsjettarbeidet som vi jobber med nå, og som vi skal legge fram. Det er klart at jeg som tidligere forskningsminister er veldig opptatt av hvilken betydning det har. Det er jeg også nå som næringsminister – koblingen mellom næring og forskning, koblingen mellom industriutvikling og forskning er viktig, ikke minst er den det på dette området. Men nå er systemet sånn at når det gjelder disse EU-programmene, fatter man en beslutning for ett år, og så er man med ut perioden. Nå er perioden for de eksisterende programmene over, og vi må ta en beslutning i budsjettet om vi skal fortsette å være med.

Geir Pollestad (Sp) [11:56:07]: Eg takkar for svaret.

Noko av kritikken mot denne stortingsmeldinga er at sjølv om ho for så vidt gjev ei god beskriving av situasjonen og peiker ut nokre retningar, manglar ho liksom det konkrete som skal til. Så forstår eg at det er vanskeleg å ta dei mest konkrete tinga i ei stortingsmelding, og at det bør utarbeidast i etterkant.

Eg registrerer at på svar frå representanten Ørsal Johansen vart det sagt at det som er problemet med forslag nr. 1, er at det står at det skal skje «gjennom et nasjonalt romprogram». Der er eg nok einig i statsrådens beskriving av kva eit nasjonalt romprogram ikkje er. Mitt spørsmål er eigentleg: Ser statsråden uavhengig av forslag nr. 1 behovet for å utarbeida ein konkret handlings-

plan for romindustrien i etterkant av denne stortingsmeldinga og gjerne i samarbeid med romindustrien?

Statsråd Iselin Nybø [11:57:03]: Jeg er glad for at representanten også ser at ikke alle tiltak kan ligge inne i en stortingsmelding, fordi det kommer etter hvert. Ting skjer i en rasende utvikling. Dette med Andøya Spaceport er et eksempel på noe som har skjedd etter at stortingsmeldingen ble lagt fram. Beslutningen om EUs romprogram er noe som må skje etter at stortingsmeldingen er lagt fram.

Når det gjelder framtidig behandling av dette spørsmålet, er jeg litt usikker på om det er en handlingsplan som er den beste måten å gjøre det på. Vi bruker mye penger i dag både på forskningssiden og gjennom ESA, og Norsk Romsenter forvalter jo midler. Så vi bruker betydelige midler på dette nå. Jeg mener vi skal fortsette å gjøre det – vi må fortsette å utvikle denne industrien. Jeg mener også at Stortinget må få behandlet slike saker oftere enn nå. Men om det er gjennom en handlingsplan, er jeg mer usikker på. Det mener jeg vi må komme tilbake til.

Katrine Boel Gregussen (SV) [11:58:22]: Vi fra SV ønsker dette fantastiske prosjektet på Andøya Spaceport velkommen, og vi vil ha den store næringspolitiske satsingen det er.

Vi har tidligere sendt inn spørsmål til statsråden om regjeringen kan garantere at satellittbasen på Andøya ikke skal brukes til militære formål, og at basen ikke skal kunne bidra til økt spenning i nordområdene. Det korte svaret på det var at nei, det kunne ikke statsråden garantere. Det er vi veldig kritiske til, og vi kommer til å jobbe knallhardt for å endre den forsvarspolitiske linjen som det legges opp til her. Så da lurer jeg på: I hvor stor grad og på hvilken måte mener statsråden at basen skal brukes til militære formål?

Statsråd Iselin Nybø [11:59:04]: For det første oppfatter jeg at det er et bredt flertall på Stortinget som ser betydningen av denne oppskytingsbasen også i et forsvars- og sikkerhetsaspekt. Det er også en del av den strategiske tenkningen på de områdene. Så det er helt riktig som representanten sier, at svaret på det spørsmålet som ble sendt inn, er nei. Det er også nei fordi Kongsberg er inne på eiersiden oppe på Andøya. Hvem som eventuelt skal være med på det prosjektet som det nå er snakk om, er fortsatt ikke avklart, men at det også kan være militære aktiviteter knyttet til det, kan godt være. Men da er det også viktig å presisere at det må skje i samsvar med de lover og regler som gjelder i dette landet. Så vi har sånn sett også god kontroll på hvilken måte det blir brukt på.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Margunn Ebbesen (H) [12:00:33]: Norges geografiske beliggenhet gjør at vi har hatt og har en unik mulighet til å utvikle oss innenfor romvirksomhet. Dette har også gjort at Norge er viktig i internasjonal sammenheng. Våre enorme havområder, det at vi har stor aktivitet i maritim transport, og ikke minst vår næringsaktivitet rundt ressursene i havet, gjør at vi har stor nytte av satellitter for kommunikasjon, navigasjon og overvåking.

Det er ikke tvil om at norsk romvirksomhet er en viktig bidragsyter til verdiskaping i norsk økonomi, både som en næring i seg selv og som en støttefunksjon for andre næringer. Norsk romnæring er et resultat av mangeårig satsing fra både myndigheter og næringsliv. En kan vel si at dette er et godt eksempel på offentlig-privat samarbeid, hvor offentlig finansiering av forskning, utvikling og infrastruktur har støttet opp under langsiktige investeringer i norsk næringsliv.

Det er gledelig at en samlet næringskomité støtter opp under det som skjer på Andøya og med Andøya Spaceport. Næringskomiteen ber regjeringen sørge for at Andøya Spaceport blir realisert så raskt som mulig. Før vi har vedtatt dette i dag, har regjeringen foreslått 365 mill. kr i finansiering for å etablere Andøya Spaceport, som er en oppskytningsbase for småsatellitter. Det kan en vel si er å handle raskt.

Andøya Spaceport har jobbet med dette prosjektet i noen år nå, og det har endret form underveis, men at dette er en unik mulighet for Norge til å ta en internasjonal posisjon, er det ikke tvil om. Høyre og regjeringen har støttet opp rundt denne jobben gjennom de ulike fasene, og nå er vi der at pengene foreslås for å videreføre arbeidet og forhåpentligvis komme i mål.

Jeg har fulgt dette prosjektet siden starten og håper at jeg kan være med på å se den første satellitten fyres opp fra Andøya Spaceport. Dette er en viktig satsing og mulighet som vil sikre kompetanse og kompetansearbeidsplasser i nord. Når dette gjøres i en næring som kan ha et stort vekstpotensial i de kommende årene, vil det være med på å gi oss flere ben å stå på framover. Vi skal legge til rette for at næringslivet tør å satse og gå inn i litt ukjent farvann, men med trygg styring.

Torstein Tvedt Solberg (A) [12:03:15]: Jeg vil som mange andre mene at dette er en gledens dag, og det er et resultat av lang, hard jobbing her i Stortinget. Jeg var i 2016 med og tok initiativ, sammen med stortingsrepresentant fra SV på den tida, Snorre Serigstad Valen, og flere andre, til et Dokument 8-forslag der vi ønsket oss en ny, nasjonal romstrategi. Regjeringa var positiv

da, og har i lang tid jobbet med det som nå har blitt denne stortingsmeldinga. Dessverre har arbeidet, synes jeg, tatt veldig lang tid. Strategien og stortingsmeldinga har blitt utsatt og utsatt – og utsatt og utsatt – men endelig kom det noe, og det er verdt å feire og markere.

Jeg så viktigheten av denne spennende og viktige industrien da jeg var på oljemessa i Stavanger for en del år siden. Av alle ting var NASA til stede i Stavanger. De var der fordi det i utgangspunktet ofte stilles strengere krav til en del av de teknologiske innretningene vi har i Nordsjøen, enn det gjøres til de tingene som NASA sender opp i verdensrommet. De var i Norge for å se, med stor interesse, på den teknologikompetansen vi har her. For eksempel har Comrod, et ganske lite selskap i Rogaland, levert radaren til NASAs Mars-rover – et spennende prosjekt som understreker at dette er en industri som bør få mer oppmerksomhet, og som ikke minst har et enormt potensial for flere jobber og videre vekst.

Derfor synes jeg det er synd at prosessen med stortingsmeldinga og strategien har tatt så lang tid. Jeg synes det er synd at denne regjeringa er så lite ambisiøs. Det har vært kutt i de viktige følgemidlene som har gitt industrien viktige oppdrag, og som har bidratt til nye prosjekter, og det har gjennom flere år vært stor usikkerhet om norsk deltakelse i EU- og ESA-programmer. Det har vært foreslått kutt som en heldigvis har unngått, og dessverre vil regjeringa heller ikke i dag være med på å si at en fortsatt skal være med i de videre programmene. Det har også lenge – altfor lenge – vært usikkerhet rundt Andøya Spaceport, men jeg er glad for at det nå i hvert fall i større grad er avklart.

Det er for få ambisjoner fra regjeringa på vegne av en industri som er spennende og har enorme muligheter. Jeg håper at en framover kan tørre å drømme større. Jeg synes det er synd at Arbeiderpartiets forslag om et nasjonalt romprogram blir nedstemt, for her har Norge et stort potensial.

Til slutt vil jeg si at jeg synes det er viktig at et lite land som Norge også deltar i den internasjonale diskusjonen om verdensrommet, at ikke bare USA, Kina og Russland får lov til å dominere i den diskusjonen. Det så vi var viktig i utviklingen av regelverket for skipsfarten, og det er også viktig for utviklingen av lovverket for romfart.

Åsunn Lyngedal (A) [12:06:33]: Når Arbeiderpartiet har foreslått et nasjonalt romprogram, handler det om at hvis vi lager et eget, nasjonalt program, bestemmer vi helt selv innretningen på det og ber bedriftene om å delta i å utvikle de delene av industrien som er viktigst for oss som nasjon. Når vi deltar i ESAs programmer og i EUs programmer, hender det ofte at de

kan skape merverdi i Norge, men vi styrer ikke innretningen på dem alene.

Satsingen på Andøya Spaceport mener Arbeiderpartiet er en god anledning til å lage et nasjonalt program som satser på verdikjedene knyttet til satellitter. Dessverre får vi ikke med oss regjeringspartiene på forslaget, og det er grunn til å merke seg at opposisjonen har et langt større ønske om å satse på satellitter i Norge og hele verdikjeden knyttet til det. Jeg tror at vi uansett vil få en vekstimpuls innenfor denne industrien fordi man får tilgang til oppskytningskapasitet.

Det er beklagelig at det er usikkerhet om Norge skal delta i EU-programmer fra 2021. Det er en lengre programperiode vi skal inn i, og det er viktig for næringen at deres internasjonale samarbeidspartnere vet om de er aktuelle til å være med i EU-programmene. Jeg vil minne om at Galileo, som bestemmer posisjonering innenfor et europeisk kontrollert system, er kjempeviktig for Norge, og det er også jordobservasjonsprogrammene.

Jeg merket meg at jeg ikke fikk noe svar på hvilket avkastningskrav regjeringen har planer om å stille til Andøya Spaceport-investeringen. Det ble besvart med at Andøya Spaceport nå driver og svarer ut en rekke spørsmål knyttet til det. Det er jeg klar over, men akkurat når det gjelder hvilket avkastningskrav man velger å stille for at det skal være en forretningsmessig investering, er regjeringen og departementets ansvar. Jeg håper at man ikke kaster bort en stor mulighet for Norge til å bygge viktig infrastruktur ved å stille feil krav i den saken.

Geir Pollestad (Sp) [12:09:07]: Eg har berre ei kort stemmeforklaring som gjeld forslag nr. 10, frå SV, eit laust forslag. Sjølv sagt må utviklinga av Andøya Spaceport skje i samarbeid og dialog med fiskerinæringa, og ein må vurdera avbøtande tiltak.

Men eg føler det er feil plass å ta stilling til denne typen relativt detaljerte ting på. Neste fredag vil det verta ei behandling og ei formell avgjerd om tilføring av kapital til prosjektet, og det er der det er mest rett å ta inn eit sånt krav. Det ligg allereie i ein føresetnad frå regjeringa at ein skal ha dialog med andre næringar og finna løysingar på dette. Det er bakgrunnen for at me i dag ikkje støttar forslag nr. 10, frå SV, og eg antek at dei andre partia i stor grad støttar eit sånt standpunkt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:10:18]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Per-Willy Amundsen, Roy Steffensen og Bjørnar Laabak om

nye virkemidler for bekjempelse av kriminalitet (Innst. 342 S (2019–2020), jf. Dokument 8:88 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik:

3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen. Videre vil det bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får en taletid på inntil 3 minutter.

Jan Böhler (A) [12:11:11] (ordfører for saken): Justiskomiteen har behandlet et representantforslag om nye virkemidler for bekjempelse av kriminalitet under koronakrisen. Forslaget inneholder to punkter. Det ene punktet er et forslag om at regjeringen skal fremme en egen tiltakspakke, en kriminalitetspakke, med nødvendige midler for en innsats i forbindelse med ting som skjer under koronakrisen.

Når det gjelder det forslaget, har et bredt flertall i komiteen – unntatt Fremskrittspartiet, som er forslagsstillerne – sagt at vi mener det er naturlig å behandle nye budsjettmidler under budsjettprosessen vi nå får, først under revidert budsjett og så under statsbudsjettet til høsten. Behandlingen av revidert budsjett, der de forskjellige partiene har sine forslag, kommer jo så raskt at det er mest naturlig å ta dette opp der. Jeg tror vi er enige om at det fortsatt trengs spesielle tiltak, men at det bør skje innenfor den budsjettbehandlingen Stortinget har, og som er rett rundt hjørnet. Det forslaget har ikke fått tilslutning fra komiteen.

Det andre forslaget, om mer spesifikke tiltak rettet mot det som skjer under koronakrisen, har komiteen gått nærmere inn på. Jeg vil først si at det er en komitébeskrivelse av utviklingen når det gjelder muligheten for å utnytte ordningene vi har innført under koronakrisen – som kompensasjonsordningen for næringslivet og privatpersoner, og permitteringsreglene.

Mye av dette er basert på tillit og krever ganske omfattende kontrollvirksomhet hvis man skal følge godt med. Jeg tror de fleste av oss har merket at vi, når vi går rundt ute på gata, får mange beskjeder om at den bedriften gjør det sånn, mens den bedriften ikke gjør det sånn. Det er altså veldig mye forskjellig praksis som er i grenselandet mot en utnyttning av ordningene. Det er mye det er behov for å se på her. Vi baserer veldig mye på tillit i Norge. Det skal vi fortsette å gjøre, men det er også behov for bedre kontroll med hvordan ordningene nå brukes. Kanskje særlig når koronakrisen begynner å avta i alvor og omfang, vil det være veldig viktig å se på misbruk.

Det fremmes to forslag, begge av et flertall i komiteen. Det ene har et bredt flertall og omhandler deling av

relevant registerinformasjon, begrunnet bl.a. i behovet for å se på hvordan permitteringsordningene fungerer. Det andre er et forslag om å gjennomgå Økokrims trusselvurdering og sette inn tiltak i den forbindelse.

Begge forslagene fremmes av komiteen, og jeg anbefaler herved komiteens innstilling.

Ingunn Foss (H) [12:14:38]: Vi behandler i dag forslaget fra Fremskrittspartiet om bedre virkemidler for å bekjempe kriminalitet under koronakrisen. Vi er helt enig med forslagsstillerne i at enhver endring i kriminalitetsbildet må følges nøye med på og møtes med effektive tiltak.

I svarbrevet fra statsråden omtales initiativer som er tatt, for å få oversikt over både situasjonen i Norge, ressursituasjonen i politiet og arbeidet med lovendringer som kan gjøre det enklere å dele taushetsbelagt informasjon.

Høyre er helt enig med forslagsstillerne i at informasjonsutveksling i det offentlige kan være veldig viktig for å forebygge og etterforske kriminalitet. Taushetsplikten må ikke være til hinder for at politiet mottar viktig informasjon fra det offentlige som kan oppklare kriminalitet.

Dette er en sak Høyre har vært opptatt av lenge. Regjeringen har akkurat nå til behandling utredning av ny forvaltningslov. I utredningen foreslås det bl.a. å åpne for en større adgang til å dele taushetsbelagte opplysninger mellom forvaltningsorganer.

Som følge av covid-19-utbruddet er det tilsatt 400 nye politifolk. Dette er gjort for å sette politiet bedre i stand til å kunne takle ulike utfordringer som måtte oppstå i denne spesielle tiden. Det er også i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett foreslått 10 mill. kr ekstra til politiets forebyggende innsats mot overgrep på nett. Dette er særlig viktig i en tid da en frykter at flere barn kan ha blitt utsatt for denne type kriminalitet. Regjeringen følger nøye situasjonen og vil om nødvendig komme tilbake til Stortinget med forslag om ytterligere tiltak.

Til forslaget om å gjennomgå Økokrims trusselvurdering – dette er noe som gjøres kontinuerlig. Det ligger til justisministeren alltid å vurdere trusselbildet på ulike kriminalitetsfelt og innrette ressursene deretter. Vi mener derfor at regjeringen har tilpasset seg den aktuelle situasjonen i Norge og følger nøye med på utviklingen, og at politiet har de virkemidlene som trengs akkurat nå.

Per-Willy Amundsen (FrP) [12:17:02]: Vi har vært igjennom – og er i – en spesiell tid som krever mye av oss. Det krever mye av vårt samfunn, men viser også hvor godt, veldrevet og flott dette samfunnet fungerer gjennom den tilliten vi viser hverandre, og som vårt samfunn er helt avhengig av. Det er et tillitsbasert sam-

funn som fungerer når det er nødvendig, også i ekstraordinære situasjoner, i det alt hovedsakelige – ikke for alle, men i det alt hovedsakelige gjør det det.

Men det er en utfordring med det, for i den tilliten vi viser hverandre, åpner vi også et rom for dem som vil misbruke den tilliten. De som ønsker å benytte en vanskelig og spesiell situasjon til egen fordel, kriminelle opportuniste som ikke skygger banen for å utnytte den sårbare situasjonen vi er i, må bekjempes. Det handler om legitimiteten til vårt samfunn, legitimiteten til lov og orden. Det er viktig at vi klarer å bekjempe disse elementene på en god måte. Da må man ha de nødvendige virkemidlene, de nødvendige redskapene, de nødvendige verktøyene for å bekjempe kriminalitet som er veldig samfunnsskadelig, og som kun bidrar til å bryte ned den tilliten jeg var inne på innledningsvis.

Derfor er jeg svært glad for at det viktigste forslaget Fremskrittspartiet har lagt på bordet, som vi skal behandle i dag, faktisk også får et ganske bredt flertall i salen i dag. Det handler om å dele informasjon som er helt avgjørende for å kunne bekjempe kriminalitet. De myndighetene som skal følge det opp og stoppe kriminalitet, må ha tilgang på den informasjonen. Da må vi nødvendigvis også legge til rette for at mer deling skjer. Det er jeg svært glad for at flertallet i komiteen har tatt konsekvensen av, og at Fremskrittspartiet får flertall for dette forslaget i dag.

I tillegg har vi et annet forslag. Det er riktig som saksordføreren var inne på, at det handler om de økonomiske rammene for å gjennomføre en enda bedre innsats for å bekjempe kriminalitet. Vi tar til etterretning de vurderingene komiteen har gjort, men det viktigste forslaget vi fremmet, har vi altså fått flertall for. Jeg vil med det ta opp det forslaget vi har gjenstående.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Emilie Enger Mehl (Sp) [12:20:19]: Senterpartiet er veldig glad for initiativet fra forslagsstillerne, og vi er helt enig med resten av komiteen i at det er veldig viktig med godt tverretattlig samarbeid for å bekjempe kriminalitet.

Når det gjelder det konkrete forslaget om å sørge for at man kan dele relevant registerinformasjon mellom offentlige forvaltningsorganer, har vi registrert at justisministeren i sitt brev til justiskomiteen sier at det er noe departementet jobber med, og at det vil komme et høringsnotat med forslag til regler om økt adgang til deling av taushetsbelagte opplysninger, som er en oppfølging av tidligere vedtak. I denne saken mener vi det er riktig å avvente hvilke forslag til regler som kommer fra departementet. Deling av taushetsbelagte opplysninger er i mange tilfeller helt avgjørende for kriminalitetsbekjem-

pelse, men det er også andre hensyn som gjør seg gjeldende, f.eks. hensynet til personvern, og derfor mener vi at vi vil se hva departementet gjør av vurderinger og avgrensninger rundt disse tingene.

Selv om de fleste følger spillereglene i den tiden vi er inne i nå, er vi helt enig med Fremskrittspartiet i at vi må sørge for å forhindre misbruk og utnyttelse av de ordningene som Norge har lagt opp til for å avdempe koronakrisen, og generelt forhindre utnyttelse av den sårbare situasjonen som landet og folk er i nå. Vi forventer og har tillit til at regjeringen også følger opp det på en god måte.

Senterpartiet mener ellers at det er mange andre tiltak som er veldig viktige for å sørge for en bedre kriminalitetsbekjempelse. Vi har helt siden starten vært en tydelig motstander av politireformen, som vi mener har ført til en stor sentralisering av politiet og svekket lokal tilstedeværelse og etterforskningskapasitet hos politiet. Ressurssituasjonen i politiet har vært kritisk i mange år. Senterpartiet har også i flere år foreslått å prioritere tiltak mot grensekriminalitet og bedre vilkårene for toll-etaten, bl.a. for å avdekke og bekjempe arbeidslivskriminalitet og økonomisk kriminalitet, som er et veldig stort problem i det norske samfunnet.

Senterpartiet vil fortsatt jobbe for å styrke politiet, grensekontrollen og tolletaten og for å styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet, arbeidslivskriminalitet og annen kriminalitet på generelt grunnlag, både i den spesielle situasjonen vi står i nå, og ellers, utenfor en krisesituasjon.

Petter Eide (SV) [12:23:05]: Vi diskuterer her et forslag fra Fremskrittspartiet knyttet til en bekymring om kriminalitetsutviklingen i kjølvannet av pandemien. Fremskrittspartiet henviser til en rapport fra Europol, men uten egentlig å vise eksakte funn fra Norge.

Det som er interessant med denne saken, er at den store bekymringen vi kanskje hadde for et par måneder siden om kriminalitet, ikke har slått til. I all hovedsak er kriminaliteten i Norge fortsatt lav, og justisministeren bekrefter også i sitt brev til komiteen at kriminaliteten egentlig ikke har gått opp. Derfor er ikke dette nødvendigvis så uskyldig som det framstår, for Fremskrittspartiet følger egentlig her et ganske kjent spor. De ønsker å tegne et bilde av en kriminalitet, et overdrevet bilde av en kriminalitet, en type farlighet som eksisterer, for å mane til en form for utrygghetsfølelse hos befolkningen, for så å komme tilbake med strengere tiltak. Men det er altså ikke i dette forslaget – og det bekreftes også i justisministerens brev – begrunnet at det er noe spesielt behov for noen ekstraordinære tiltak. Premisset og narrativet som Fremskrittspartiet forsøkte å tegne opp innledningsvis, er altså ikke riktig.

Men jeg skal også gi Fremskrittspartiet honnør, for under prosessen i justiskomiteen nærmet vi oss hverandre, og vi greide faktisk å få til en innstilling her med en betydelig andel av fellesmerknader og en felles problembeskrivelse som komiteen bredt kunne stille seg bak. Sånn sett skal Fremskrittspartiet ha honnør fordi de lyttet til andre komitémedlemmers forståelse av dette.

SVs hovedbekymring under pandemikrisen har kanskje ikke vært den type kriminalitet som vi har snakket om i dag. Den har vært knyttet til at i sårbare familier har kvinner og barn kanskje vært stengt inne med personer med dårlig omsorgsevne, og vi har sannsynligvis – uten at det er blitt dokumentert – fått en overopphoping av vold i nære relasjoner. Det er påfallende at det ikke er dette, som vi har fått rapporter om både fra helsevesen, fra barnevern og fra politi, Fremskrittspartiet griper fatt i. Heldigvis gjør justisministeren det i sitt svarbrev til komiteen.

Når det gjelder grunnen til at SV ikke vil være med på punktet om registerinformasjon, er det faktisk fordi vi stiller oss bak det justisministeren selv skriver til oss. Justisministeren legger her opp til en prosess der vi skal komme tilbake til dette, at dette med å dele registerinformasjon og sensitiv informasjon skal behandles etter en ordentlig prosess. Jeg synes det er såpass mange uklarheter rundt dette at det er tvilsomt om dette skal behandles i en hurtigprosedyre som dette. Jeg støtter heller det som kommer fra justisministeren, enn det Stortingets flertall her går inn for.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Monica Mæland [12:26:27]: La meg innledningsvis forsikre om at regjeringen selvsagt følger den globale kriminalitetsutviklingen. Vi er oppmerksom på situasjonen i andre land og vurderinger som foretas av internasjonale organisasjoner, som Europol. Eventuelle behov for økte ressurser, lovendringer eller tiltak for å forebygge eller bekjempe kriminalitet tar utgangspunkt i situasjonen i Norge.

På bakgrunn av stortingsrepresentantenes forslag har Politidirektoratet vurdert kriminalitetssituasjonen nå. Basert på Økokrims trusselvurdering og Kripos' situasjonsoppdatering vurderer Politidirektoratet at det ikke kan fastslås at arbeidslivskriminalitet eller annen kriminalitet øker i volum. Men covid-19-pandemien og økonomisk usikkerhet har skapt handlingsrom for kriminalitet. Regjeringens kompensasjonsordninger vil formodentlig tiltrekke seg kriminelle aktører som ønsker å søke profitte. Trolig vil svindel med dagpenger eller andre ordninger også øke.

Politiet påpeker at kriminelle vil misbruke situasjonen for å utføre bedragerier eller kriminalitet i det digitale rom. Vi vet at barn og unge i større grad har hatt mulighet til å være i det digitale rom, arenaer hvor foreldre har mindre oversikt. Politiet mener at kriminelle som utøver vold og seksuelle overgrep mot barn, har handlingsrom også når det gjelder overgrep ved bruk av digitale løsninger.

Politiets budsjett er på 20 mrd. kr og driftsbudsjettet på over 18 mrd. kr. Regjeringen har i denne situasjonen sørget for å ansette 400 politifolk i midlertidige stillinger, og det fremmes forslag i revidert nasjonalbudsjett som øker kapasiteten ytterligere. Regjeringen foreslår en tiltakspakke på 400 mill. kr for sårbare barn og unge. Økte bevilgninger for å styrke innsatsen mot overgrep på internett inngår i den tiltakspakken.

Politiet videreutvikler forebyggende arbeid mot overgrep gjennom nettpatroljer og netjtjenester rettet mot barn. Det arbeides med en tverrdepartemental strategi om overgrep mot barn, som legges fram nå i 2020. Vi følger fra regjeringens side situasjonen nøye og fortløpende og vurderer politiets handlingsevne.

Tverretatlig samarbeid forutsetter mulighet for informasjonsdeling. Forvaltningslovutvalget la fram lovforslag i NOU 2019: 5 som legger til rette for effektiv saksbehandling. I dokumentet foreslås det å åpne for større adgang til å dele taushetsbelagte opplysninger. Etter forslaget skal opplysninger kunne deles for å løse oppgaver lagt til mottakerorganet, noe dagens regelverk ikke åpner for. Vi jobber nå med et høringsnotat om økt informasjonsadgang. Det forslaget skal sendes på høring innen veldig kort tid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Böhler (A) [12:29:44]: Statsråden nevner at man vil komme tilbake til Stortinget med forslag når det gjelder deling av taushetsbelagte opplysninger for å bekjempe kriminalitet. Jeg har et spørsmål knyttet til det, og det er om det også vil omfatte det vi har vært inne på i Stortinget gjennom flere år nå, nemlig deling av opplysninger når politi, skole, barnehager, barnevern, Nav osv. samarbeider om saker, f.eks. om vold i nære relasjoner eller barn som sliter med kriminalitet, der man i dag ikke kan snakke om hvilke barn det gjelder.

Politiet har tatt dette opp med meg gjentatte ganger og har tidligere foreslått at man skal utarbeide en veileder for hvordan man skal forstå taushetsplikten, for det foreligger jo en mulighet for å gjøre unntak hvis det er til barnets beste. Men det har ikke kommet noe som fungerer, så det er fremdeles et veldig aktuelt problem. Jeg vil spørre om det også er en problemstilling som vil tas inn

i arbeidet med denne saken om taushetsbelagte opplysninger.

Statsråd Monica Mæland [12:30:50]: Det vi jobber med, er en generell regel knyttet til dette, en regel i forvaltningsloven, som i og for seg vil omfatte alt der det er snakk om deling av informasjon. Dette er jo noe som angår veldig mange ulike felt, som bekjempelse av a-krim, sårbare barn og unge, økonomiske saker – ganske mange ulike ting.

Det vi tenker oss, er en generell regel som så skal følges opp av forskrifter på de ulike felt, og de forskriftene må utarbeides av dem som jobber på feltet. For eksempel må toll, økokrim og flere jobbe på a-krimfeltet. Det samme gjelder barn. Der må de som er involvert i dette, jobbe, for det er jo noen dilemmaer knyttet til personvern. Vi skal altså kunne dele, til barnets beste i dette tilfellet, men ikke slik at man risikerer at informasjon som kan komme uvedkommende for øre, gjør det. Så dette er noe vi jobber med nå i det videre.

Jan Böhler (A) [12:31:55]: Takk for bra svar.

Jeg vil bare understreke at det er et stort problem at de som skal sette opp team og jobbe med barn som kan holde på med ting eller være utsatt for ting fra ung alder, og som man bør ta tak i, opplever at det samarbeidet ikke fungerer. Det hjelper ikke å snakke fint om oppfølgingsteam og mye forskjellig hvis man ikke kan ta for seg de konkrete barna det gjelder, og samarbeide godt om det.

Jeg vil spørre om en annen ting, som gjelder koronakrisen og barn og unge. Det gjelder de stillingene som nå bevilges ekstraordinært til politiet midlertidig. Det er snakket om grensekontroll og forskjellige mål med det, men jeg vil også si at vi har hatt mange alvorlige hendelser i ungdomsmiljøene med knivstikkinger og lignende, som har gjort at politiet har veldig mye å ta tak i nå når det gjelder ungdomskriminelle miljøer, som man ikke har full oversikt over. Vil det også være et formål med tanke på disse ekstraordinære stillingene at man ser på flere sider?

Statsråd Monica Mæland [12:33:01]: Det er slik at vi fra vår side bevilget disse stillingene i erkjennelsen av både at politiet har fått nye oppgaver, f.eks. med grensevakt hold, at politiet var i en situasjon med både smitte og karantene, og at vi måtte sørge for at vår beredskap på politiområdet ble opprettholdt. Det betyr også at vi har overlatt til Politidirektoratet å fordele disse stillingene i samarbeid med politimestrene i de ulike distriktene. Ulike distrikter vil ha ulike utfordringer. Noen vil ha det på vold og ungdomsvold og få tildelt ressurser der, andre vil ha det på vold i nære relasjoner, som vi tror det er store mørketall på nå. Det kan være

på ulike områder. Så dette har vi ikke detaljstyrt. Her har vi stor tillit til at politiet selv vet hvor de mangler ressurser, og hvor de ressursene må settes inn.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Stortinget tar nå pause, og i samsvar med den annonserte dagsordenen vil det bli votering kl. 15.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 12.34.

Stortinget tok opp att forhandlingane kl. 15.

President: Magne Rommetveit

Votering

Etter at det var ringt til votering, sa

presidenten: Då er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1, debattert 10. juni 2020

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Midlertidige endringer i kontantstøtteleven og barnetrygdloven (unntak for å avhjelpe negative konsekvenser av utbrudd av covid-19) (Innst. 358 L (2019–2020), jf. Prop. 119 L (2019–2020))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

midlertidig lov

om endringer i kontantstøtteleven og barnetrygdloven (unntak for å avhjelpe negative konsekvenser av utbrudd av covid-19)

I

I lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre skal § 2 andre ledd nytt tredje punktum lyde:

Hvis et utenlandsopphold varer mer enn tre måneder på grunn av utbrudd av covid-19, regnes barnet fortsatt som bosatt i riket dersom

- a) *det dokumenteres at oppholdet var planlagt å skulle vare under tre måneder, og*
- b) *barnet har reist fra Norge før 15. mars 2020.*

II

I lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd skal § 4 tredje ledd nytt tredje punktum lyde:

Hvis et utenlandsopphold varer mer enn tre måneder på grunn av utbrudd av covid-19, regnes barnet fortsatt som bosatt i riket dersom

- a) *det dokumenteres at oppholdet var planlagt å skulle vare under tre måneder, og*
- b) *barnet har reist fra Norge før 15. mars 2020.*

III

Loven trer i kraft straks.

Loven oppheves 1. januar 2021.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Votering:

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedteke.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta ført opp til andre gongs handsaming i eit seinare møte i Stortinget.

Sak nr. 2 var ei utgreiing frå olje- og energiministeren.

Votering i sak nr. 3, debattert 10. juni 2020

Innstilling fra næringskomiteen om Høytflyvende satellitter – jordnære formål – En strategi for norsk romvirksomhet (Innst. 350 S (2019–2020), jf. Meld. St. 10 (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt ti forslag. Det er

- forslaga nr. 1–9, frå Åsunn Lyngedal på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 10, frå Katrine Boel Gregussen på vegner av Sosialistisk Venstreparti

Det vert votert over forslag nr. 10, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensene realiseringen av Andøya SpacePort har for fiskerinæringen og gå i dialog med næringen for å utarbeide avbøtende tiltak som sikrer en fortsatt sterk fiskerinæring på Andøya og i nærområdene.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart med 82 mot 6 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.01.13)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1–9, frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en konkret handlingsplan for romindustrien gjennom et nasjonalt romprogram.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en opptrappingsplan for de nasjonale følgemidlene for romsatsing i forbindelse med statsbudsjettet for 2021.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig etablere et strategisk råd for utvikling av norsk romvirksomhet, i tråd med Stortingets tidligere vedtak.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre fortsatt norsk deltakelse i EUs romprogram i perioden 2021–2027.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for å videreutvikle internasjonale samarbeid om romvirksomhet for å sikre økt markedsadgang for norsk romfartsnæring.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for å styrke studietilbudet med særlig relevans for romvirksomhet, slik som ingeniørretninger inkludert romsatellitt og IKT og romfysikk, og vurdere om det skal opprettes egne tverrfaglige studieprogram innen romvirksomhet.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke fagmiljøene rundt norsk romvirksomhet gjennom investeringer i bedre laboratorier, tilgang på relevant infrastruktur og flere øremerkede studieplasser.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det sikres praksisplasser med høy kvalitet innen romvirksomhet i relevante utdanninger, og legge til rette for mobilitet av kompetanse mellom universitets- og høyskolesektoren og arbeidslivet.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et nasjonalt senter for rombasert virksomhet i Tromsø.»
Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

Voteringstavlene viste 45 røyster mot og 43 røyster for forslaga frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

(Voteringsutskrift kl. 15.01.35)

Steinar Reiten (KrF) (fra salen): Jeg stemte feil!

Presidenten: Då vert resultatet at 46 røysta mot forslaget og 42 røysta for forslaga. – Dermed er forslaga ikkje vedtekne.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen sørge for at Andøya Spaceport blir realisert så raskt som mulig.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen utrede behovet for et nasjonalt senter for rombasert virksomhet, og hva som eventuelt kan være en hensiktsmessig lokasjon for et slikt senter.

Presidenten: Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne har her varsla subsidiær støtte.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var innstilt:

III

Meld. St. 10 (2019–2020) – Høytflyvende satellitter – jordnære formål – En strategi for norsk romvirksomhet – vedlegges protokollen.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 4, debattert 10. juni 2020

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Per-Willy Amundsen, Roy Steffensen og Bjørnar Laabak om nye virkemidler for bekjempelse av kriminalitet (Innst. 342 S (2019–2020), jf. Dokument 8:88 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten har Per-Willy Amundsen sett fram eit forslag på vegner av Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om bevilgning av nødvendige midler gjennom en egen kriminalitetspakke, så snart som mulig.»

V o t e r i n g:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 73 mot 15 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.00)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k:

I

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre at relevant registerinformasjon deles mellom offentlige forvaltningsorgan for å avdekke og forhindre kriminalitet.

Presidenten: Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 71 mot 16 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.22)

Vidare var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen om å gjennomgå Økokrims trusselvurdering for 2020 og snarest komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak for å bekjempe den økte trusselen for økonomisk kriminalitet.

Presidenten: Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g:

Tilrådinga frå komiteen vart med 45 mot 42 røyster ikkje vedteken.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.43)

Sak nr. 5 [15:03:55]

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er dagens kart handsama ferdig. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet hevet kl. 15.05.

